

OPETTAJIEN JA VANHEMPIEN KÄSITYKSIÄ KESKINÄISESTÄ YHTEYDENPIDOSTA

Turun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos Rauma
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Huhtikuu 2020
Sonja Iso-Ilomäki & Riina Mäki

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCHECK -järjestelmällä.*

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO

Opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö/ Kasvatustieteiden tiedekunta

ISO-ILOMÄKI, SONJA & MÄKI, RIINA: Opettajien ja vanhempien käsityksiä keskinäisestä yhteydenpidosta

Pro gradu -tutkielma, 57 sivua + liitteet 1 sivu

Kasvatustiede

Huhtikuu 2020

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin opettajien ja vanhempien käsityksiä keskinäisestä yhteydenpidosta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpidon ja millainen merkitys yhteydenpidolle annetaan. Toimivan yhteydenpidon kannalta on olennaista tiedostaa yhteydenpitoa edesauttavat ja rajoittavat tekijät, joten kartoitimme tutkimuksessamme näihin teemoihin liittyviä opettajien ja vanhempien näkemyksiä.

Toteutimme tutkimuksen laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin haastattelujen muodossa. Tutkimukseen osallistui neljä opettajaa ja seitsemän vanhempaa. Haastateltaviin opettajiin otettiin yhteyttä henkilökohtaisesti ja haastateltavat vanhemmat tavoitettiin opettajien lähettämän Wilma-viestin välityksellä. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysia.

Tulosten mukaan opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpitoon kuuluvan ensisijaisesti Wilman, vanhempainvartit ja vanhempainillat sekä puhelut. Yhteydenpidon päämääränä on lapsen hyvinvointi sekä kasvun ja kehityksen tukeminen. Toimivan yhteydenpidon tunnusmerkkeinä pidetään opettajan ja vanhemman välistä vastavuoroista vuorovaikutussuhdetta, luottamusta, avoimuutta sekä oikeanlaista asennetta. Lisäksi tuloksista ilmenee Wilma-verkkosovelluksen merkitys sujuvassa yhteydenpidossa. Yhteydenpitoa rajoittavina tekijöinä koetaan ajan puute, yhteisen kielen puuttuminen sekä tavoitettavuuteen liittyvät ongelmat.

Avainsanat: koti, koulu, yhteistyö, yhteydenpito, vuorovaikutus, kasvatuskumppanuus

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEYDENPITO KASVATUSTIETEELLISENÄ TUTKIMUSKOHTENA	3
2.1 YHTEISTYÖ PERUSOPETUSLAISSA JA PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEISSA ...	3
2.2 YHTEYDENPIDON TEOREETTISET MALLITASOT	4
2.2.1 Epsteinin yhteistyömalli	4
2.2.2 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria	7
2.2.3 Hoover-Dempsey ja Sandlerin vanhempien osallistumisen malli	9
2.2.4 Hornbyn malli vanhempien osallistumisesta	10
2.3 YHTEYDENPITO JA VIESTINTÄ KOULUSSA	12
2.3.1 Viestinnän osa-alueita.....	12
2.3.2 Yhteydenpidon muodot	13
2.4 OPETTAJAN JA VANHEMMAN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS JA KASVATUSKUMPPANUUS	15
2.5 YHTEYDENPIDON MERKITYS JA HAASTEET	18
2.6 AIEMMAT TUTKIMUKSET	21
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
3.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	23
3.2 TUTKIMUSAIHEEN VALINTA JA MENETELMÄT	23
3.3 TUTKITTAVAT JA AINEISTON HANKINTA	25
3.4 AINEISTON ANALYYSI.....	26
3.5 EETTISYYS.....	27
4 TULOKSET	30
4.1 OPETTAJIEN JA VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ YHTEYDENPIDOSTA JA SEN MERKITYKSESTÄ	30
4.1.1 Yhteydenpidon määrittely	30
4.1.2 Yhteydenpidon tavoite.....	31
4.1.3 Käytetyt yhteydenpidon muodot.....	32
4.2 OPETTAJIEN JA VANHEMPIEN VÄLISEN YHTEYDENPIDON TOIMIVUUS	33
4.2.1 Toimivin ja tärkein yhteydenpidon muoto	33
4.2.2 Yhteydenpidon suunnittelu ja ajankäyttö	35
4.2.3 Opettajan lähestyttävyys	36
4.3 YHTEYDENPIDON HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET	37
4.3.1 Puutteet yhteydenpidossa.....	37
4.3.2 Yhteydenpitoa edesauttavat ja rajoittavat tekijät	38
4.3.3 Opettajien kokemat yhteydenpidosta koituneet ongelmat	40
4.3.4 Vanhempien tyytyväisyys vanhempainiltojen ja -varttien määrään	41
4.3.5 Opettajien ja vanhempien muita pohdintoja yhteydenpidosta	41
5 POHDINTA	43
LÄHTEET	48
LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on merkittävää lapsen koulunkäynnin kannalta. Avainasemassa on opettajan ja vanhemman keskinäinen vuorovaikutussuhde, joka nähdään kasvatuskumppanuutena. Kodin ja koulun yhteistyötä on tutkinut kansainvälisesti tunnettu tutkija Joyce L. Epstein, joka on muodostanut yhteistyölle teoreettisen mallin, jossa keskitytään opettajan ja vanhemman välisen kasvatuskumppanuuden muodostamiseen. (Epstein, 2009.) ”Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä” (Opetushallitus, 2014, 34).

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä on tutkittu maailmalla sekä Suomessa melko paljon. Useissa tutkimuksissa yhteydenpitoa on käsitelty osana kodin ja koulun yhteistyötä, mutta suoraan yhteydenpitoon liittyviä tutkimuksia on vähemmän.

Koulun ja vanhempien vastuun jakautumisesta lapsen kasvatuksessa keskustellaan jatkuvasti, sillä yhteiskunnan muuttuessa kasvatusvastuun koetaan siirtyvän yhä enemmän kouluille. (Poutala, 2010). Näkemys kodin ja koulun yhteisestä päämäärästä on ollut esillä jo pitkään. Deweyn (1916/1980) mukaan lapsen kasvua ja kehitystä voidaan tukea yhteistoiminnan kautta. Adams ja Christenson (2000) kertovat toimivan yhteistyön edellyttävän positiivista vuorovaikutusta ja ilmapiiriä sekä luottamusta opettajan ja vanhemman välillä. Yhteisiin päämääriin pyrkiminen on merkittävää lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Tässä tutkimuksessa keskitymme opettajan ja vanhemman väliseen yhteydenpitoon. Tavoitteena on selvittää, miten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpidon ja millainen merkitys yhteydenpidolle annetaan. Lisäksi kartoitamme yhteydenpitoa edesauttavia ja rajoittavia tekijöitä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu eri tutkijoiden kehittämien mallitasojen pohjalta. Mielenkiintomme aiheen tutkimiseen heräsi, sillä yhteydenpito opettajan ja vanhemman välillä on muuttunut vuosien saatossa. Teknologian kehitys on vaikuttanut yhteydenpidon toteuttamiseen, mikä näkyy sähköisen viestinnän lisääntymisenä. Lisäksi monikulttuuristuminen sekä

erilaisten perhemuotojen lisääntyminen tuovat muutoksia opettajan ja vanhemman väliseen yhteydenpitoon.

2 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEYDENPITO KASVATUSTIETEELLISENÄ TUTKIMUSKOHTENA

2.1 Yhteistyö perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä määrittävien säädösten mukaan yhteistyön lähtökohtina pidetään lapsen tarpeisiin vastaamista, oikeudenmukaisuutta, huolenpitoa ja vastuuta. Valtakunnalliset ja paikalliset päätökset, kuten perusopetuslaki ja opetussuunnitelma raamittavat kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä luovat koulun toimintaa ohjaavan kokonaisuuden. Lisäksi oppilaan oikeudet perusopetukseen, turvalliseen opiskeluympäristöön, oppilashuoltoon sekä kouluruokailuun määrittävät kodin ja koulun yhteistyötä. (Opetushallitus, 2007.) Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan kahdella eri tasolla; yhteisötasolla huoltajat osallistuvat koulun toiminnan kehittämiseen tukien koulu yhteisön hyvinvointia, yksilötasolla yhteistyö painottuu oppilaan oppimisen ja kasvun tukemiseen. (Opetusministeriö, 2012).

Arvostusta ja keskinäistä luottamusta pidetään hyvän yhteistyön lähtökohtana, ja se perustuu vuorovaikutukseen, jossa vanhemmilla, opettajalla ja koulun muilla työntekijöillä on yhteinen ymmärrys lapsen koulunkäynnistä ja oppimisesta. Yhteistyöllä pyritään tukemaan lapsen tervettä kasvua ja kehitystä kouluvuosien aikana. Molempipuolinen kunnioitus osana yhteistyötä lisää avoimuutta sekä myönteisyyttä, jolloin keskusteleminen ja omien näkemysten ilmaiseminen on helpompaa. (Opetushallitus, 2007.)

Toimivan yhteistyön edellytyksinä ovat aktiivinen suunnittelu, kehittäminen ja arviointi. Koululla, opettajilla, vanhemmilla ja oppilailla on oma vastuunsa yhteistyön toteutumisessa. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava, että vanhemmat ovat tietoisia, mistä he saavat tukea ja tietoa liittyen koulunkäynnin eri vaiheisiin ja mahdollisiin ongelmakohtiin. Lisäksi opetuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia opettajien tarvittavista valmiuksista ja voimavaroista yhteistyön toteuttamisessa. (Opetushallitus, 2007.) Yhteistyön toimivuuden kannalta on merkittävää, että kodilla ja koululla on yhteinen linja yhteistyötä toteutettaessa. Erilaisten perheiden tarpeet on otettava huomioon sekä käytettävä monipuolisia toimintamuotoja etenkin monikulttuurisuuden ja perhemuotojen lisääntyessä. (Opetusministeriö, 2012.)

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulun tulee toimia yhteistyössä kotien kanssa. Tämä kasvatusyhteistyö tukee lapsien kasvua ja kehitystä sekä lisää hyvinvointia ja turvallisuutta. Huoltajien osallisuus on keskeisessä osassa koulun toimintakulttuuria. Onnistuneen yhteistyön lähtökohtana voidaan pitää luottamusta, tasavertaisuutta ja keskinäistä kunnioitusta. Koulun henkilöstön aloitteellisuus sekä monipuolinen viestintä korostuvat keskinäisessä yhteydenpidossa. Huoltaja on oikeutettu saamaan tietoa lapsensa oppimisesta, kasvun edistymisestä sekä poissaoloista – säännöllinen palaute auttaa huoltajaa tukemaan lapsensa koulunkäyntiä. Erityisesti koulupolun nivelvaiheissa yhteistyö on merkittävää. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö yhteistyön välineenä on lisääntynyt perinteisten henkilö- ja ryhmätapaamisten rinnalla. (Opetushallitus, 2014.)

2.2 Yhteydenpidon teoreettiset mallitasot

2.2.1 Epsteinin yhteistyömalli

Epsteinin (2009) mukaan laadukas yhteistyö vaikuttaa konkreettisesti oppilaisiin ja heidän koulunkäyntiinsä. Laadukkaan yhteistyön avulla voidaan rohkaistua keskustelemaan asioista, jotka ovat kyseenalaisia tai aiheuttavat erimielisyyksiä. Tämä helpottaa vastaavien tilanteiden ratkomista tulevaisuudessa. Salmela-Aron (2018) mukaan vanhempien osallistamisen lasten koulunkäyntiin on todettu lisäävän koulumyönteistä ilmapiiriä, oppimismotivaatiota sekä positiivisempia koulunkäyntiin liittyviä asenteita. Opettajien ja vanhempien välisellä aktiivisella yhteydenpidolla on myönteinen yhteys lapsen oppimisminäkuvaan ja motivaation kehitykseen.

Epstein (2009) on rakentanut teorian kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Hän esittelee neljä yhteistyömallia, jotka perustuvat käsityksiin kasvatusvastuusta.

1. Erillinen vaikutus

Erillinen vaikutus -mallin mukaan kodilla ja koululla on omat vastuualueensa, joihin sisältyvät erilaiset toimintatavat ja tavoitteet. Toiminta koetaan tehokkaampana, kun kodilla ja koululla on omat päämäärät, jotka pyritään saavuttamaan itsenäisesti. Yhteydenpitoa tapahtuu kodin ja koulun välillä lähinnä ongelmatilanteissa.

2. *Perättäinen vaikutus*

Perättäisen vaikutuksen mallissa kodin ja koulun vastuu jakautuu lapsen ikätason mukaan. Varhaislapsuudessa vanhempien vastuu korostuu etenkin kriittisissä vaiheissa, jotka vaikuttavat merkittävästi tulevaisuuteen - lapsen koulupolkuun ja menestykseen. Lapsen saavuttaessa kouluiän kasvatuksen päävastuu siirtyy kasvatusalan ammattilaisille. Koulupolun edetessä nuori alkaa vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja kehityksestään.

3. *Sisäkkäinen vaikutus*

Sisäkkäisen vaikutuksen malli perustuu ekologiseen malliin, jonka mukaan yksilöt, laajemmat ryhmät ja organisaatiot ovat yhteydessä toisiinsa. Ekologinen malli huomioi kulttuuristen systeemien vaikutukset sekä kehityopsykologisen näkökulman yksilötasolla. Mallissa painottuu erityisesti ympäristöt, joilla on vaikutus yksilön kehitykseen.

4. *Päällekkäinen vaikutus*

Päällekkäisen vaikutuksen mallissa koti, koulu ja yhteiskunta toimivat päällekkäin yhteistyössä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Päämääränä on lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen sekä tukeminen. Mallin mukaan oppilaan osallisuus yhteistyössä on keskeistä.

Päällekkäisten alueiden mallin pohjalta Epstein on muodostanut kuusi yhteistyömuotojen pääryhmää. Pääryhmissä yhteistyö perustuu eri vaikutuspiirien kerrostumiin, joissa keskiössä on kodin ja koulun kohtaaminen. Vaikutuspiirien kerrostumilla viitataan päällekkäisiin tai jaettuihin tehtäviin ja velvollisuuksiin, joita perheet, koulut ja yhteisöt toteuttavat. Epsteinin luomassa mallissa keskitytään ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin, joilla on merkitystä laajemman kokonaisuuden kannalta. Ulkoiset tekijät käsittävät koulujen käytännöt sekä perheiden sosiokulttuuriset taustat. Sisäisten tekijöiden avulla hahmottuu kodin ja koulun välisen yhteistyön periaatteet. (Epstein, 2009.)

Vanhemmuus. Tässä osa-alueessa keskitytään perheen merkitykseen ja vanhempien vastuuseen. Vanhemmilla on velvollisuus kehittää omia kasvatuskeinojaan, jotta he pystyvät tukemaan lastansa eri kehitysvaiheissa. Koulun puolesta perheitä tuetaan luomaan lapselle turvallinen ja kehitystä tukeva kasvuympäristö. Erilaisissa työpajoissa

autetaan vanhempia lisäämään heidän tietoisuuttaan lapsen kehityksestä ja tarpeista eri luokka-asteilla. Yhtenä tavoitteena on keskittyä positiivisten kotiolosuhteiden luomiseen. Ongelmaksi voi muodostua vanhempien vähäinen osallistuminen suunniteltuihin työpajoihin, sillä vanhempien aikatauluja saattaa olla vaikea sovittaa yhteen. Poissaolleille vanhemmille voidaan kuitenkin lähettää tiivistelmä käsitellyistä aiheista tai välittää tietoa koulun nettisivujen kautta. (Epstein, 2009.)

Kommunikointi. Erilaisten kommunikointikeinojen avulla lisätään kodin ja koulun välistä tiedonkulkua, jonka tulisi olla molemminpuolista. Yhteydenpitoa voidaan toteuttaa sähköpostien, puhelinsoittojen, tiedotteiden, tapaamisten, vanhempainiltojen tai koulun avoimien ovien muodossa. Tarkoituksena on käsitellä lapsen kehitystä, mahdollisia ongelmiakohtia sekä koulun arkeen liittyviä asioita. Haasteena on tiedon välittäminen siten, että kaikki osapuolet saavat oikean käsityksen asiasta. (Epstein, 2009.)

Vanhempien vapaaehtoinen osallistuminen. Vanhemmat voivat tehdä vapaaehtoistyötä osallistumalla koulun toimintaan. Erilaisten tapahtumien järjestäminen sekä avun tarjoaminen kouluun liittyvissä asioissa ovat esimerkkejä vapaaehtoisena toimimisesta. Koulun vastuulla on tarjota kaikille vanhemmille mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan sekä organisoida toimintaan osallistuville erilaisia työtehtäviä, kuten yhteistyön toteuttamista urheiluseurojen kanssa tai vanhempainyhdistyksen toiminnan kehittämistä. Vapaaehtoistyöhön liittyen on olennaista, että vanhemmat saisivat selkeän käsityksen hoidettavista tehtävistään, ja heidän työtään arvostettaisiin. Lisäksi ajankäytön tulisi olla joustavaa, jotta halukkaat vanhemmat voisivat osallistua toimintaan omien työaikojensa puitteissa. (Epstein, 2009.)

Kotona oppiminen. Vanhemmille tulee luoda valmiuksia tukea ja auttaa lasta kotona oppimisessa. Koulujen tulisi informoida koteja siitä, mitä he voivat tehdä lapsensa koulussa suoriutumisen eteen sekä minkälaisia taitoja ja tietoja eri oppiaineissa vaaditaan. Vanhempien olisi tärkeää auttaa lastaan kotitehtävissä sekä rohkaista ja kannustaa koulunkäyntiin. Kotona tulisi pyrkiä avoimeen keskusteluun oppimisesta ja oppisisällöistä sekä vanhempien omista kokemuksista kouluajoilta. Opettajat voivat antaa kotitehtäviä, joissa lapsen tulee haastatella vanhempaa kotona. Tällaiset tehtävät luovat pohjaa lapsen ja vanhemman väliselle keskustelulle. Haasteena kotona oppimisen tukemisessa on konkreettisten välineiden tarjoaminen vanhemmille. (Epstein, 2009.)

Päätöksenteko. Vanhemmat ovat tärkeässä asemassa koulun päätöksenteossa. He voivat osallistua koulun toimintaan erilaisten yhdistysten ja johtoryhmien kautta, joissa heillä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Vanhempainyhdistystoiminnassa vanhemmat voivat toimia omana ryhmänään, mutta on myös mahdollisuus osallistua koulun johtoryhmään, jossa vaikutetaan laajemmin koulun kehittämiseen. Koululla on velvollisuus tiedottaa vanhempia mahdollisuudesta osallistua päätöksentekoon sekä tukea heitä päätöksentekotaidoissa. Ongelmaksi saattaa muodostua päätöksentekoon osallistuvien vanhempien löytäminen. Lisäksi toiminnassa mukana olevien vanhempien edustus voi jäädä suppeaksi, sillä alemman sosiaaliryhmän edustajat tai maahanmuuttajat näyttäytyvät vähemmistönä. Koulussa tulisikin korostaa vanhempien tärkeyttä osana koulun päätöksentekoprosesseja ja kehittämistä sekä kannustaa vanhempia mukaan toimintaan. (Epstein, 2009.)

Yhteistyö yhteiskunnan kanssa. Koulun toimintaan liittyen vanhempien tulisi tehdä yhteistyötä yhteiskunnan muiden järjestöjen ja tahojen kanssa. Tällaisia yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi liike-elämän edustajat, urheiluseurat, terveyspalvelut, kulttuuriryhmät sekä muut lasten kasvatuksesta ja tulevaisuudesta kiinnostuneet ryhmät. Yhteistyön kautta pyritään vahvistamaan koulun toimintaa ja tarjoamaan perheille keinoja hyödyntää yhteiskunnan palveluita. Tässäkin osiossa haasteena on löytää tasainen osallistuminen vanhempien keskuudesta. Lähtökohdista huolimatta kaikkien perheiden tulisi voida osallistua toimintaan tasavertaisesti. (Epstein, 2009.)

2.2.2 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria

Urie Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria kuvaa ihmisen kehitystä ja sosiaalistumista. Teoriaa on käytetty Suomessa osana kasvatustieteellistä ja psykologista tutkimusta sekä sovellettu ilmiöissä, jotka liittyvät yksilön kasvatukseen ja kehitykseen. Ekologinen systeemiteoria koostuu neljästä sisäkkäisesti systeemistä, jotka ovat mikrosysteemi, mesosysteemi, eksosysteemi ja makrosysteemi. Bronfenbrennerin teoriassa lapsen ympäristön laatu ja konteksti ovat keskiössä – lapsen kehittyessä vuorovaikutus ympäristön kanssa monimutkaistuu. (Härkönen, 2007.)

Härkönen (2007) toteaa, että mallin mukaan yksilön kehitys ja sosiaalistuminen ovat yhteydessä ympäristön neljään eri kehään, joiden kanssa yksilö toimii vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus sisältää kolme oletusta:

1. *Yksilön aktiivinen toiminta ja ympäristöön vaikuttaminen*
2. *Yksilön mukautuminen ympäristön vaatimiin ehtoihin ja edellytyksiin*
3. *Ympäristön koostuminen sisäkkäisistä systeemeistä sekä niiden välisistä suhteista: mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemistä*

Mikrosysteemin muodostaa lapsen lähin ympäristö, joka sisältää vuorovaikutussuhteen eri henkilöiden ja toimintojen välillä. Olennaisia ovat ne rakenteet, joiden kanssa lapsi on suorassa kaksisuuntaisessa vuorovaikutuksessa. Mikrosysteemiin kuuluu esimerkiksi lapsen vanhemmat, lähisukulaiset sekä koululuokka ja harrastuspiiri. (Bronfenbrenner, 2002.)

Mesosysteemiin sisältyy mikrosysteemien välillä olevat vuorovaikutussuhteet. Lapsen elämässä merkittäviä suhteita voivat olla erityisesti kodin ja neuvolan sekä kodin ja päivähoiton väliset yhteydet. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on osa mesosysteemiä, sillä kodin ja koulun keskinäiset prosessit vaikuttavat lapsen mikrosysteemin kautta. (Bronfenbrenner, 2002.)

Eksosysteemi kattaa ympäristöjen väliset yhteydet ja prosessit, jotka eivät kohdistu suoraan lapseen, mutta niillä on kuitenkin vaikutusta kehittyvään yksilöön. (Bronfenbrenner, 2002). Eksosysteemiin kuuluu esimerkiksi koulun ja opetushallituksen välinen yhteistyö, joka vaikuttaa koulun toimintaan ja sitä kautta yksilöön.

Makrosysteemi on osa sosio-kulttuurista kontekstia, johon sisältyy mikro-, meso- ja eksosysteemien muodostama kokonaisuus. Kulttuuri ja muut laajemmat yhteiskunnalliset tekijät ovat yhteydessä makrosysteemiin. Makrosysteemi keskittyy kunkin kehän edesauttaviin teemoihin kuten voimavaroihin, elämäntapoihin, sosiaalisen vuorovaikutuksen muotoihin ja mahdollisuusrakenteisiin. (Bronfenbrenner, 2002.)

Hirsto (2001) tuo esiin väitöskirjassaan lasta ympäröivien sosiaalisten ympäristöjen yhteistyön Bronfenbrennerin bioekologisen malliin viitaten. Koti ja koulu muodostavat lapselle merkittävän mikrosysteemin, jossa lapsi on suorassa vuorovaikutuksessa systeemiin kuuluvien ihmisten kanssa.

2.2.3 Hoover-Dempsey ja Sandlerin vanhempien osallistumisen malli

Hoover-Dempsey ja Sandlerin (1997) kehittämä vanhempien osallistumisen malli perustuu tekijöihin, jotka ennustavat vanhempien osallisuutta lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Malli on jaettu kolmeen eri osa-alueeseen.

Ensimmäinen osa-alue sisältää vanhempien motivaatiokomukset liittyen heidän vastuuseensa yhteistyön toteuttamisessa. Lisäksi osa-alueessa painottuu vanhempien oma kokemus kyvystään lapsensa koulunkäynnin tukijana. (Hoover-Dempsey & Sandler, 1997.) Vanhempien uskomukset lasten kasvattamisesta sekä kehityksestä ja sopivista kodin tukirooleista vaikuttavat vanhemman roolin muodostumiseen osana yhteydenpitoa. Vanhempien aiemmat kokemukset omasta koulunkäynnistä sekä yhteydenpidon toteuttamisesta eri henkilöiden ja ryhmien kanssa sekä muut sosiaaliset vaikutukset heijastuvat vanhemman osallisuuteen yhteydenpidossa ja yhteistyössä koulun kanssa. (Green, Hoover-Dempsey, Sandler & Walker, 2007.)

Toisessa osa-alueessa korostuu kodin ja koulun välinen viestintä sisältäen henkilökohtaiset ja yleiset viestit. Yhteydenpito osallistaa vanhempia lapsen koulunkäyntiin. (Hoover-Dempsey & Sandler, 1997.) Opettajan tapa aktivoida vanhempia osallistumaan yhteydenpitoon on merkittävää toimivan yhteistyön kannalta. Vanhempien tietoisuus lastensa edistymisestä, koulun vaatimuksista sekä koulun tapahtumista on osa välittävän ja kunnioittavan koulun käytänteitä. Luotettava ja avoin ilmapiiri kouluympäristössä vaikuttaa olennaisesti vanhempien osallistumiseen. (Green ym., 2007).

Kolmas osa-alue käsittää vanhempien tiedot ja taidot yhteydenpitoon ja yhteistyöhön liittyen. Ne muovaavat vanhempien näkemyksiä erilaisista tavoista osallistua yhteistyöhön. Taidot ja tietämys yhdistetään mallissa, sillä ne muodostavat joukon henkilökohtaisia resursseja, jotka vaikuttavat teoreettisesti vanhempien päätöksiin vaihtelevista osallistumismahdollisuuksista. Vanhemmat ovat motivoituneempia toteuttamaan yhteistyötä, jos he kokevat omaavansa tietoja tai taitoja, joita voi hyödyntää koulun toiminnassa. Tärkeänä nähdään myös vanhempien omat voimavarat sekä ajankäyttöön ja jaksamiseen liittyvät resurssit. Vanhempien osallistumismahdollisuuteen vaikuttaa muuhun henkilökohtaiseen elämään kuten perheveloitteisiin ja työvastuuseen tai muihin rajoitteisiin kuluva aika. Esimerkiksi

vanhemmat, joiden työ on suhteellisen vaativaa ja joustamatonta ovat yleensä vähemmän mukana kuin vanhemmat, joiden työolosuhteet ovat joustavammat. (Green ym., 2007.)

2.2.4 Hornbyn malli vanhempien osallistumisesta

Hornbyn kehittämässä mallissa esitetään ammatillisia lähestymistapoja vanhempien kanssa työskentelyyn. Malli keskittyy neljään laajempaan osa-alueeseen, joihin kuuluvat vanhempiin ja perheeseen liittyvät tekijät, lapseen liittyvät tekijät, opettajan ja vanhemman vuorovaikutussuhteeseen liittyvät tekijät sekä yhteiskunnalliset tekijät. (Hornby, 2011.)

Vanhemmat ja perhe.

Vanhempien uskomukset erilaisista asioista voivat toimia esteinä vanhempien tehokkaalle osallistumiselle kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Vanhempien kokema rooli lastensa koulutuksessa sekä heidän käsityksensä kyvyistään auttaa lapsiaan menestymään koulussa ovat vanhempien osallistumisen kannalta ratkaisevassa asemassa. Lisäksi lapsen luontainen lahjakkuus ja kyvykkyys vaikuttavat vanhempien yhteistyöhön osallistumiseen. Vanhempien aktiivista osallistumista voi estää vanhempien käsitykset koulun tavasta arvostaa vanhempien osallistumista yhteistyöhön. Jos opettajat eivät kannusta tai rohkaise vanhempia osallistumaan yhteistyöhön, vanhemmat saattavat kokea asemansa merkityksettömäksi. Vanhempien ja perheiden eri elämäntilanteet voivat estää vanhempien osallistumista yhteistyöhön. Perheolosuhteilla ja vanhempien omalla hyvinvoinnilla on myös yhteys vanhempien aktiivisuuteen, sillä esimerkiksi yksinhuoltajien tai suurperheiden vanhempien voi olla haastavampaa mahdollistaa yhteistyön toteutuminen. Etnisyys ja sosiokulttuurinen pääoma voidaan nähdä esteenä vanhempien osallistumiselle. (Hornby, 2011.)

Lapsi.

Lapsen iällä on vaikutusta vanhempien yhteistyöhön osallistumisessa, sillä vanhempien osallistuminen vähenee lapsen vanhetessa. Lapsen koulusuoriutumisen on yhteys kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön – se voi joko edesauttaa tai rajoittaa aktiivista osallistumista. Esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsivän tai kehityshäiriöisen lapsen vanhemmat voivat kokea olevansa erityisen merkittävässä roolissa osana yhteistyötä.

Toisaalta lapsen asioihin liittyvät opettajan ja vanhemman väliset näkemuserot voivat aiheuttaa erimielisyyksiä, jotka voivat johtaa vanhemman aktiivisuuden vähenemiseen. Lahjakkaiden ja koulussa hyvin suoriutuvien lasten vanhemmat ovat usein aktiivisesti mukana kodin ja koulun yhteistyössä, sillä yhteistyö koetaan tällöin positiivisena. Lapsen huonon käytöksen seurauksena vanhempien kynnys tavata opettaja, voi kasvaa huonojen uutisten pelossa. (Hornby, 2011.)

Opettajan ja vanhemman välinen vuorovaikutussuhde

Vanhempien ja opettajien vuorovaikutusta ja rooleja muovaavat usein erilaiset odotukset ja omat kiinnostuksen kohteet, mikä saattaa aiheuttaa ristiriitoja keskinäiseen yhteydenpitoon. Vuorovaikutuksen päämääränä on kuitenkin lapsen etu ja koulunkäynnin sujuvuus. (Hornby, 2011.) Lapsen edun takaamiseksi on varmistettava lapsen oikeuksien toteutuminen sekä kasvu, kehitys ja hyvinvointi. Lisäksi lapsen edun tulisi näkyä päämääränä vanhempien ja opettajien toiminnassa. (Iivonen, 2016.) Olennaisia tekijöitä vuorovaikutussuhteessa ovat opettajan ja vanhemman asenne sekä suhtautuminen yhteistyöhön. Nykypäivänä vanhemmat tiedostavat hyvin omat oikeutensa, mikä vaikuttaa vuorovaikutussuhteen muodostamiseen ja ylläpitoon. Opettajaa pidetään lapsen koulunkäynnin asiantuntijana johtuen opettajan koulutustaustasta, mutta kotona tapahtuva kasvatusta on kuitenkin pääosassa. Tästä johtuen opettajan ja vanhemman asenteiden merkitys kasvatuskumppanuudessa korostuu. Vuorovaikutussuhteen luomisessa on olennaista, millaiseen sävyyn yhteistyöstä puhutaan sekä millainen merkitys sille annetaan. (Hornby, 2011).

Yhteiskunnalliset tekijät

Koululaitoksen historia on usein tiedostamaton este vanhempien osallistumiselle kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Monissa kouluissa on yhä tunnusmerkkejä muodollisuudesta ja joustamattomuudesta, jotka ovat ennen olleet ominaisia koulunkäynnille. Vanhempien osallistumisen menetelmät ovat olleet perinteisesti kapeita. Huolimatta siitä, että nykyään vanhemmilla on tärkeä rooli lapsen koulunkäynnissä, monet perinteiset käsitykset ja asenteet vaikuttavat edelleen. Vanhempien osallistumista koskevaa erillistä lainsäädäntöä ei ole olemassa, joten vanhempien osallistuminen yhteistyöhön on epätasaista. Lisäksi vanhempien osallistumisen kehittämiseksi on osoitettu vain vähän tai ei ollenkaan rahaa, mikä rajoittaa selvästi resursseja ja yhteistyön toteuttamisen keinoja. (Hornby, 2011.)

2.3 Yhteydenpito ja viestintä koulussa

2.3.1 Viestinnän osa-alueita

Viestintä on vuorovaikutusta, jota kuvataan tavoitteelliseksi, tarkoituksenmukaiseksi ja tehokkaaksi. Viestinnän avulla välitetään tietoja, ajatuksia, tunteita ja asenteita, joiden taustalla vaikuttavat ympäröivän kulttuurin arvot ja normit. Viestinnän kautta rakennetaan omaa persoonaa sekä annetaan asioille merkityksiä, ja samalla säädellään myös muiden käyttäytymistä. Viestintätaidot korostuvat hyvinvointialalla, johon liittyy merkittävästi yhteisöllisyys, yhdessä oppiminen ja tiimityöskentely. Erityisesti muutostai ongelmatilanteet, monikulttuuriset kohtaamiset ja ammatillisesti haastavat tilanteet vaativat viestintätaitojen hallitsemista. (Niemi, Nietosvuori & Virikko, 2006.)

Erilaiset tieto- ja viestintäteknikkapalvelut tarjoavat keinoja kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Verkkosovellukset, virtuaaliset oppimisympäristöt ja muut palvelut ovat kehittyneet nopeasti, ja niiden hyödyntäminen osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä on mainittu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ensimmäisen kerran vuonna 2011. Tieto- ja viestintäteknikan käytön tulee olla osa koulun rakenteellista ja pedagogista kehittämistä. (Niemi & Multisilta, 2014.)

Tieto- ja viestintäteknikka voidaan jaksaa kahteen kokonaisuuteen, jotka ovat viestintä ja vuorovaikutus. Tiedostusasiat ja osallistuminen sisältyvät näihin kokonaisuuksiin. Tiedostusasiat käsittävät luokkaa ja koko koulua koskevat tiedotteet, aikatauluihin liittyvät informaatiot sekä oppilaan henkilökohtaisten asioiden välittämisen vanhemmille. Arjen tapahtumat sekä opettajan ja vanhempien väliset tapaamiset ja kokoukset ovat osa osallistumista. (Niemi & Multisilta, 2014.) Hirsto jaottelee viestinnän yksisuuntaiseen ja kaksisuuntaiseen kommunikointiin. Yksisuuntaisessa kommunikoinnissa opettaja välittää vanhemmille viestejä tiedotettavista asioista, jolloin pelkästään opettaja on aktiivinen osapuoli. Kaksisuuntaisesti kommunikoitaessa myös vanhemmat nähdään aktiivisessa roolissa kodin ja koulun välisessä viestinnässä. Tällöin keskinäinen yhteydenpito on avoimempaa ja osapuolten välille muodostuu tasavertaista vuoropuhelua. (Hirsto, 2001.)

Niemen ja Multisillan (2014) mukaan opettajat ja vanhemmat kokevat tieto- ja viestintäteknikan helpottavan kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta ja viestintää.

Opettajat ja vanhemmat ovat sitä mieltä, että tieto- ja viestintäteknikka nopeuttaa kodin ja koulun välistä yhteydenpitoa; tiedonsaanti on nopeampaa ja vanhemmat pysyvät paremmin ajan tasalla. (Niemi & Multisilta, 2014.) Niemen ym. (2006) mukaan puheviestintätaitoihin kuuluu puhuminen, kuunteleminen ja esiintyminen, joita voidaan ilmentää verbaalisesti tai nonverbaalisesti. Sanallinen eli verbaalinen viestintä käsittää kielenkäytön, puheen ja sanojen kautta välittyvät viestit. (Niemi, 2006.) Sanallinen viestintä on vuorovaikutuksen perusta, ja sillä on aina jokin ydintarkoitus. Sanallisen viestinnän ilmaisuun kuuluu asioiden ja ilmiöiden kuvailu kieltä apuna käyttäen. (Laine, 2005.) Sanaton eli nonverbaalinen viestintä sisältää kehonkielen viestit sekä tunneviestinnän. Kirjoitusviestinnällä luodaan vuorovaikutus lukijaan, joka tulkitsee sisältöä omista lähtökohdistaan. Kirjoittajan haasteena pidetäänkin sellaisten tekstien muodostamista, jotka lukija ymmärtää oikein. Jäsentynyt ja vakuuttava viestiminen erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa kuuluu kirjoitusviestintätaitoihin. (Niemi ym., 2006.)

2.3.2 Yhteydenpidon muodot

Vuorovaikutussuhteen muodostaminen ja yhteenkuuluvuuden tunteen rakentaminen ovat yhteydenpidon tavoitteita. Yhteydenpito voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen, jolloin sisäisellä tarkoitetaan johdon ja työntekijöiden keskinäistä yhteydenpitoa. Ulkoisessa yhteydenpidossa pidetään yhteyttä organisaation ulkopuolisiin ryhmiin. (Niemi, Nietosvuori & Virikko, 2006.) Viestinnällistymisen johdosta koulujen tulee kiinnittää yhä enemmän huomiota viestinnän toteuttamiseen, viestintätaitoihin sekä viestintä- ja mediakasvatukseen. Lisäksi kehitetään jatkuvasti tietotekniikkaa hyödyntävää toimintakulttuuria kuten verkko-opetukseen ja -oppimiseen liittyviä toiminnallisia taitoja sekä näiden käyttöä eri yhteistyötahojen välillä. (Rättilä, 2007.) Teknisten viestintävälineiden avulla mahdollistuu tehokas asynkroninen viestintä. Asynkronisessa viestinnässä osapuolet voivat käyttää viestintävälinettä oman ajan puitteissa, eikä linjalla tarvitse olla samaan aikaan toisin kuin synkronisessa viestinnässä. (Latvala, 2012.)

Vanhempainillat ovat tilaisuuksia, jonne rehtori tai opettaja kutsuu vanhempia kuulemaan ja keskustelemaan ajankohtaisista kouluun ja oppilaisiin liittyvistä asioista. Vanhempainillassa voi olla jokin tema, jonka ympärille tilaisuus rakennetaan. Teemat

voivat liittyä arviointiin, oppilashuoltoon, koulunkäynnin tukeen tai esimerkiksi kouluruokailuun ja välitunteihin. (Lämsä, 2013.) Vanhemmat suhtautuvat vanhempainiltoihin eri tavoin – joillekin riittää merkittävien asioiden tehokas läpikäynti ja toiset haluavat keskustella syvällisemmin asioista. (Packard & Race, 2003). Vanhempainillassa tiedotetaan vanhempia mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä käydään läpi koulun järjestyssääntöjä ja periaatteita. Vanhempainilloissa voidaan hyödyntää myös ulkopuolisia asiantuntijoita, jotka alustavat keskustelua. Vanhemmat eivät saisi kokea tulevansa pelkästään kuuntelemaan neuvoja tai ohjeita, vaan heitä tulisi osallistaa aiheen käsittelyyn. Vanhempainiltojen merkitys korostuu siirtymävaiheissa esikoulusta alakouluun ja alakoulusta yläkouluun. (Lämsä, 2013.)

Kouluissa voidaan suunnitella lauantaiksi yhteistyöpäiviä, johon sisällytetään erilaista toimintaa liikunnan tai työpajojen muodossa. Vanhempainyhdistys voi osallistua tapahtuman toteuttamiseen. Yleisesti vanhempainyhdistyksen toiminnan tavoitteena on tukea lapsen kehitystä ja koulunkäyntiä kehittämällä kodin ja koulun yhteistyötä sekä ideoida erilaisia tapahtumia. (Lämsä, 2013.) Tammen (2012) mukaan vanhempainyhdistyksen toiminnan keskeisin tarkoitus on lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Vanhempainyhdistys toimii kontekstina, jonka avulla vapaaehtoiset vanhemmat kehittävät omaa toimijuuttaan sekä vanhemmuuttaan.

Opettajan, vanhemman ja mahdollisesti oppilaan keskinäistä tapaamista voidaan kutsua vanhempainvartiksi, arviointikeskusteluksi tai kehityskeskusteluksi. Tapaaminen on vuorovaikutustilanne, jossa opettaja ja vanhemmat keskustelevat lapsen kehityksestä sekä muista koulunkäyntiin liittyvistä asioista. (Lämsä, 2013.) Opettaja kertoo tapaamisissa koulunkäynnin sujuvuuden kannalta merkittäviä asioita sekä kuulee vanhempien odotuksia ja näkemyksiä lapsensa koulunkäynnistä. (Valtanen, 2000). Vaikka lapsen koulunkäynnissä ei olisi ongelmia, tapaaminen on silti merkittävä. Vanhempainvartin keskeisenä tavoitteena voidaan pitää oppilaan kehityksen ja koulunkäynnin tukemista, minkä vuoksi oppilaan osallistuminen tapaamiseen on perusteltua. Nykyään tapaamiset ovat osa arviointia, ja ne vahvistavat toimivaa yhteistyötä sekä auttavat löytämään ratkaisuja ongelmatilanteissa. (Lämsä, 2013.)

Suomen kouluissa käytetään sähköistä viestintäjärjestelmää, joka on useimmissa kouluissa Wilma. Wilma kuuluu Primus- oppilashallintojärjestelmään, johon tallentuu esimerkiksi oppilastiedot, lukuvuosisuunnitelmat ja arvioinnit. Järjestelmän välityksellä

vanhemmat ja opettajat voivat lähettää pikaviestejä toisilleen sekä vanhemmat voivat olla yhteydessä keskenään. Wilmasta ilmenee myös lukujärjestys, luokkajaot ja opettajat. Lisäksi järjestelmässä on oppilasta koskevia pedagogisia asiakirjoja, kuten oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys ja arvio sekä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joita päivitetään tarvittaessa. Wilman kautta hallitaan tuntimerkintöjä ja poissaoloja. (Lämsä, 2013.) Opettaja voi antaa Wilmassa positiivista palautetta oppilaalle niin kutsuttuina hyvä-merkintöinä, mutta usein negatiivissävytteiset tuntimerkinnät nousevat kuitenkin enemmän esiin. Osa perheistä kokee Wilman olevan negatiivisen palautteen automaatti. (Helin, 2015.) Latvala (2012) toteaa kaupallisten sähköisten viestintäjärjestelmien keskittyvän pääosin koulun toiminnasta tiedottamiseen sekä poissaolojen seurantaan, johon esimerkiksi Wilma soveltuu hyvin. Järjestelmä ei kuitenkaan kata tehokasta ja monipuolista yhteydenpitoa opettajan ja vanhemman välillä.

Osa opettajista käyttää omaa puhelintaan viestinnän välineenä ja osa saa erillisen työpuhelimien koulusta. Tekstiviestit kuuluvat opettajan ja vanhemman väliseen yhteydenpitoon, mutta opettajalle voi myös soittaa tai jättää soittopyynnön. Huomionarvoista on kuitenkin vaikeiden asioiden käsittely kasvotusten. Sosiaalinen media voi näkyä koulumaailmassa ja yhteydenpidossa esimerkiksi koulun blogin, Instagram-tilin tai Facebook-ryhmän muodossa. (Lämsä, 2013.)

2.4 Opettajan ja vanhemman välinen vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus

Epstein toteaa kunnioituksen ja arvostuksen olevan kasvatuskumppanuuden kannalta merkittäviä tekijöitä etenkin jaettua asiantuntijuutta ja tasavertaista yhteistyötä toteutettaessa. Olennaista on, että opettajat hyväksyvät vanhemmat lapsen asiantuntijoina kotona ja vanhemmat puolestaan arvostavat opettajan asiantuntijuutta koulussa. Molempien osapuolien asiantuntijuutta tulisi hyödyntää lapsen edun saavuttamiseksi. (Korhonen, 2017.) Myös Cowan (2004) korostaa kasvatuskumppanuuden osapuolten välistä tasavertaisuutta sekä molemminpuolista kunnioitusta lapsen edun takaamiseksi. Kasvatuskumppanuus rakentuu yhteisten tavoitteiden ympärille sisältäen prosessin kannalta välttämättömän toiminnan kuten suunnittelun, kehittämisen ja arvioinnin.

Opettajan ja vanhempien vuorovaikutusta voidaan kuvailla kolmella sisällöllisesti erilaisella käsitteellä, jotka ovat yhteydenpito, yhteistyö ja yhteistoiminta. (Määttä, Rantala, 2010). Korhosen (2017) mukaan opettajan ja vanhempien välistä yhteistyötä määritellään yhteistyön, tukemisen ja kumppanuuden käsitteillä. Kaikki käsitteet sisältävät näkemyksen kodin ja koulun yhteistyön tarpeesta, johon liittyy osapuolten asema ja valta.

Yhteydenpidossa koti ja koulu ovat yhteydessä toisiinsa tarpeen mukaan jonkin tapahtuman vuoksi tai esimerkiksi lapsen sairastuessa. (Korhonen, 2017). Yhteydenpito koetaan usein negatiivisena johtuen opettajien epämieluisista asioista aiheutuviin yhteydenottoihin, mikä vaikuttaa vanhempien yhteydenpitoa koskeviin asenteisiin. Opettajan ja vanhempien välisestä yhteistyöstä puhuttaessa painottuu opettajan ja vanhemman välinen yhteinen tekeminen. Koulussa kannustetaan usein esimerkiksi vanhempainyhdistystoimintaan, johon aktiivisimmat vanhemmat osallistuvat. (Määttä & Rantala, 2010.) Yhteistyössä ydinajatuksena on vastuun jakaminen eri osapuolten välillä, sillä opettajat tai vanhemmat eivät voi vastata yksin lapsen moninaisiin tarpeisiin. (Korhonen, 2017). Yhteistoiminnassa olennaista on yhteisten tavoitteiden asettaminen ja toimintatapojen luominen. Tästä esimerkkinä voidaan pitää kasvatustietoa, jossa korostuu aito dialogi. (Määttä & Rantala, 2010.) Korhonen (2017) korostaa yhteistoiminnalle ominaisia yhteisiä tavoitteita sekä edesauttavia toimintamalleja.

Vuorovaikutustilanne muodostuu aina kahdesta tai useammasta toimijasta, jotka tavoittelevat keskustelemalla yhteistä päämäärää. (Salminen, 2005). Vanhempien ja opettajien vuorovaikutussuhteessa kohtaavat koulua, lasta ja kasvatusta koskevat käytännöt ja ajattelutavat, joita raamittavat kulttuuriset kasvatuskäsitykset. Vuorovaikutuksessa korostuvat kasvatukseen, arvoihin, hyvään lapsuuteen sekä vanhemmuuteen liittyvät käsitykset. (Alasuutari, Hännikäinen, Karila, Rasku-Puttonen, 2006.) Myös Vasalampi toteaa kasvatuskumppanuuden olevan monitekijäistä, sillä opettajalla ja vanhemmilla voi olla näkemyseroja sen toteuttamisesta. Vasalammen tutkimuksessa korostetaan kasvatuskumppanuuden kannalta olennaisina tekijöinä keskinäistä arvostusta ja luottamusta. (Vasalampi, 2008.) Opettajien ja vanhempien kokemukset ja näkemykset heijastuvat vuorovaikutustilanteisiin – erilaisten käsitysten ja elämäntapojen kunnioittaminen on tärkeää. Vuorovaikutussuhteen vastavuoroisuudesta huolimatta opettajiin kohdistuu usein suurempia odotuksia, sillä

heidän on luotava vuorovaikutukselle otolliset puitteet. Vanhemmilla on erilaisia odotuksia kasvatuskumppanuuden suhteen, ja he sitoutuvat vuorovaikutussuhteeseen eri tavoin. Opettajalta edellytetäänkin kykyä mukautua erilaisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Alasuutari ym., 2006.)

Koulun rooli ja vanhempien vastuu lapsen kasvatuksesta herättävät keskustelua jatkuvasti. Yhteiskunnan muutokset ja perheiden ongelmat heijastuvat koulumaailmaan – kasvatusvastuuta siirretään yhä enemmän kouluille. Huoltajilla on velvollisuus valvoa lapsensa oppivelvollisuuden täyttymistä. Toisaalta on huomioitava, että huoltajaa ei voida pakottaa yhteistyöhön koulun kanssa. (Poutala, 2010.) Vanhemmalla saattaa olla ennakkokäsitys opettajasta, mikä mahdollisesti vaikeuttaa vuorovaikutussuhteen muodostumista. Opettajaa lähestyvä vanhempi voi pelätä yhteydenoton vaikutusta opettajan asenteisiin lasta kohtaan. Koulun keskustelutilanteisiin liittyen on kuitenkin luotu malleja, joissa vanhempien ajatellaan olevan oman lapsensa asiantuntijoita ja ammattilaiset puolestaan tuovat esille keskustelutilanteissa oman ammatillisen näkökulmansa. Keskusteluissa saattaa ilmetä, että vanhempien on joskus vaikeaa myöntää perheen sisäisiä ongelmia opettajalle, sillä usein opettajaa idealisoidaan eli pidetään ikään kuin täydellisenä. (Salminen, 2005.)

Kasvatuskeskustelussa korostuu vanhempien kasvatusvastuun suhde osana kasvatusyhteistyötä. Nykyään kasvatusyhteistyöstä puhutaan kasvatuskumppanuutena, sillä yhteistyössä jokaisella on mahdollisuus tehdä oma osuutensa olematta suoraan tekemissä toisten kanssa. Sen sijaan kasvatuskumppanuudessa olennaisina tekijöinä pidetään vuorovaikutusta ja yhdessä toimimista. Perheen ollessa lapsen tärkein kehitysyhteisö, on kuitenkin huomioitava, että lapselle muodostuu ainutlaatuinen kokonaisuus myös muista kehitysyhteisöistä, joissa häntä ohjataan. (Lämsä, 2013.) Epstein painottaa lapsien ja nuorien olevan kuitenkin itse pääosassa osana omaa kehitystä ja koulumenestystä. Monipuolinen yhteistyö eri tahojen välillä ei takaa oppilaan menestystä, mutta se tukee sekä ohjaa oppilasta kehittämään itseään ja omaa toimintaansa. Lapsen kokemus välitetyksi tulemisesta edesauttaa lapsen suoriutumista. (Epstein, 2009.) Myös Dewey (1916/1980) korostaa näkökulmaa siitä, että kodin ja koulun tulisi luoda edellytyksiä sekä kannustaa lasta pyrkimään kohti omia tavoitteitaan. Lapsen kasvua ja kehitystä voidaan edistää yhteistoiminnan ja erilaisten oppimisprosessien kautta.

Kasvatuskumppanuuteen kuuluu samanaikaisesti sekä vanhempien että koulujen välinen vuorovaikutus ja lapsen kasvua ja kehitystä tukeva yhteinen toiminta. Yhtenä kasvatuskumppanuuden haasteena nähdään vanhempien ja ammattikasvattajien henkilökohtaisen vuorovaikutuksen toimivuus. Lapsen turvallista kehitystä edesauttaa eri toimijoiden yhteistyö niin, että vanhemmilla on kuitenkin mahdollisuus osallistua ja ohjata muotoutuvaa kokonaisuutta. Kasvatuskumppanuuden toimimattomuudessa on vaarana lapsen jääminen aidon tuen ja kohtaamisten ulkopuolelle. (Lämsä, 2013.) Epsteinin ja Voorgisin (2010) mukaan oppilaat oppivat paremmin, kun vanhemmat, opettajat ja muut yhteisön jäsenet tunnistavat jakamansa tavoitteet ja vastuut oppilaiden kasvun ja kehityksen suhteen. Myös haasteiden tunnistaminen ja niihin reagoiminen on merkittävä osa kasvatuskumppanuuden päämäärää. Kasvatuskumppanuus on ammattilaistoimintaa, joka käsittää yhteisymmärryksen, vanhempien arvot sekä asenteet ja pyrkimykset, joka perustuu molemminpuoliseen luottamukseen sekä keskinäiseen kunnioitukseen.

2.5 Yhteydenpidon merkitys ja haasteet

Luotettavuus ja eettisyys ovat yhteydenpidon kannalta tärkeitä tekijöitä, jotta yhteistyö toimisi paremmin vaikeammissakin tilanteissa. Opettajan ja vanhemman välisen luottamuksen syntyminen edellyttää molemmin puoleista avoimuutta. Viestinnästä heijastuu koulun toimintakulttuuri ja arvomaailma – onnistunut viestintä houkuttelee vanhempia toteuttamaan yhteistä kasvatustavustua. Toimiva yhteydenpito vaatii selkeät raamit sekä osapuolten aktiivisen osallistumisen ja empatiakyvyn. (Lämsä, 2013.) Launosen ja Pulkkinen (2004) mukaan on merkityksellistä, pidetäänkö yhteistyötä eteenpäin vievänä vai työläänä ilmiönä. Usein aika tai sen puute vaikuttaa siihen, miten yhteydenpitoon suhtaudutaan. Opettaja joutuukin pohtimaan, miten ja mihin aikaan kukin vanhemmista on tavoitettavissa.

Kodin tuki ja kiinnostus lapsen koulunkäyntiä kohtaan ovat tärkeitä koko peruskoulun ajan. Opettajien ja vanhempien välinen yhteydenpito on olennainen tekijä, joka helpottaa lapsen koulunkäyntiä – säännöllisen keskustelun merkitys korostuu etenkin ongelma- ja muutostilanteiden hoitamisessa. (Opetushallitus, 2014.) Rättilän (2007) mukaan yhteydenpitotapojen sujuvuus lisää vanhempien aktiivisuutta yhteydenpidossa.

Lisäksi luokka-aste vaikuttaa yhteydenpidon määrään - alemmilla luokilla yhteydenpito on aktiivisempaa, ja se vähenee asteittain ylemmille luokille siirryttäessä.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet opettajan ja vanhemman välisen aktiivisen yhteydenpidon olevan yhteydessä positiivisesti oppilaan koulumenestykseen. (Opetushallitus, 2007). Myös Latvalan mukaan yhteistyö lasta kasvattavien tahojen välillä on yhteydessä lapsen koulussa suoriutumiseen. Koululla ja muilla kodin ulkopuolisilla yhteisöillä on merkitystä lapsen käyttäytymiseen – toimiva yhteistyö vaikuttaa lapsen hyvinvointiin, kouluviihtyvyyteen ja kouluyhteisön sosiaalisen pääoman kehittymiseen. (Latvala, 2012.) Lämsä (2013) toteaa, että avoin ja mutkaton yhteydenpito tukee lapsen hyvinvointia sekä oppimista ja voi näkyä positiivisesti lapsen koulumenestyksessä. Opettajan ja vanhempien välinen tasa-arvoinen kommunikaatioyhteys luo positiivisia kokemuksia yhteistyöstä, joiden kautta yhteinen kasvatustavoitteiden toteutus toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

Koulun toimintatavat ja yleinen ilmapiiri sekä opettajan aktiivisuus vaikuttavat merkittävästi kodin ja koulun yhteistyön toteutumiseen. Haasteena näyttäytyy opettajien ja vanhempien rajallinen ajankäyttö ja vanhempien toimetttömyys. Opettajille ei ole suunniteltu selkeää aikaa yhteydenpidon toteuttamiseen oppiainetunteihin perustuvan palkkausjärjestelmän vuoksi. Lisäksi opettajien saama koulutus ei valmista tarpeeksi vanhempien kohtaamiseen, jolloin kodin ja koulun välisen toimivan yhteistyön käynnistäminen vie aikaa. (Latvala, 2012.) Myös Rättilä (2007) mainitsee palkkausjärjestelmän puutteena yhteistyöhön kuluvan ajan huomioimisen.

Haasteena voidaan pitää erilaisista taustoista tulevien perheiden huomioimista, sillä vaikeassa elämäntilanteessa olevien, monikulttuuristen perheiden ja yksinhuoltajien kanssa käytävään yhteydenpitoon saattaa mennä enemmän aikaa sekä ja se voi vaatia enemmän paneutumista. Eronneilla vanhemmilla, joilla on yhteishuoltajuus, on oikeus saada lastaan koskevat tiedot yhdenvertaisesti. Eri kulttuureista tulevilla vanhemmilla saattaa olla erilaiset käsitykset kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, mikä voi aiheuttaa ristiriitoja. (Lämsä, 2013.) On yleistä, että kouluissa on vanhempia, jotka eivät puhu samaa kieltä opettajan kanssa. Tällöin opettaja automaattisesti kohtaa haasteita joutuessaan kääntämään yhteydenpidon kannalta välttämättömiä tiedotteita vanhempien ymmärrettäväksi. Vanhempia olisi tärkeää hyödyntää enemmän voimavarana koulussa, sillä vanhempien joukossa on monien alojen taitajia, joiden osaamista voisi käyttää apuna eri tilaisuuksissa. Haasteeksi voi muodostua vanhempien rajoitteinen

osallistuminen. (Epstein & Voorhis, 2010.) Vanhempien toimetttömyys saattaa aiheuttaa opettajalle fyysistä ja henkistä kuormitusta. Passiivisuuden taustalla on usein ajatus kasvatusvastuun kohdistumisesta ensisijaisesti koululle. Perheen sisäiset ongelmat tai vanhempien haasteet henkilökohtaisessa elämässä liittyen esimerkiksi mielenterveysongelmiin tai päihteen käyttöön voivat heijastua yhteistyöhön osallistumiseen. (Latvala, 2012.)

Opettajalla on ollut Suomessa arvostettu rooli, joka on näyttäytynyt joskus jopa pelottavana. Perheet ovat halunneet tuoda ilmi parhaat puolensa ja opettajaa on pidetty stereotyyppisesti hyväkäytöksisenä ja siveellisenä. Nämä stereotyyppiset odotukset, joita opettaja kohtaa nykyäänkin, luovat haasteita keskinäisissä kohtaamisissa. Opettaja saattaa joutua tasapainottelemaan roolin ja oman persoonallisuutensa välillä. Tasapainottelua aiheuttaa myös vanhempien erilaiset suhtautumistavat lapsen koulunkäyntiin ja kasvatustyyliin. Vanhempien odotukset ja toiveet opettajaa kohtaan eroavat, joten kohtaamiset eivät välttämättä ole helppoja. Opettajat kokevat vanhempien odotusten kasvaneen, mikä näkyy opettajan lisääntyneenä työmääränä – tätä ei kuitenkaan ole huomioitu palkkauksessa. (Cantell, 2011.)

Nykypäivänä vanhemmat tiedostavat oikeutensa paremmin, jonka vuoksi opettaja saattaa jännittää yhteydenpitoa oikeuksiaan esille tuovan vanhemman kanssa. (Cantell, 2011.) Vanhempien lisääntyneet vaatimukset ja odotukset lapsensa koulunkäyntiin liittyen voivat aiheuttaa ristiriitoja opettajan toiminnan kanssa. Pahimmillaan tämä ilmenee opettajan tukahduttamisena arvostuksen puutteen ja vääränlaisen asenteen seurauksena. Ristiriitatilanteiden ratkaiseminen rakentavasti edesauttaa toimivan yhteydenpidon sujuvuutta jatkossa. (Latvala, 2012.)

Sähköisten viestimien yleistymisen kautta opettajan ja vanhemman välinen yhteydenpito on muuttunut merkittävästi. Sähköisen viestinnän painottuminen vähentää vanhempien osallistumista vanhempainiltoihin ja -vartteihin. Matalasta viestintäkynnyksestä johtuen asiattomien ja omia tunteita korostavien viestien määrä on lisääntynyt. Nopean viestinnän välityksellä vanhemmista voi tulla ylihuolehtivia, mikä näkyy vanhempien puuttumisessa koulun vastuulla oleviin rutiiniasioihin. Yhtenä haasteena opettajalle näyttää sujuvan tiedottamisen ja viestimisen toteuttaminen, sillä sähköisten viestien lisääntymisen myötä opettaja joutuu pohtimaan viestien kirjoittamissävyä. Viestejä voidaan helposti tulkita rivien välistä, jolloin voi tulla väärinymmärryksiä. (Cantell, 2011.)

2.6 Aiemmat tutkimukset

Opettajien ja vanhempien välistä yhteydenpitoa on tutkittu melko vähän. Monissa tutkimuksissa yhteydenpitoa on käsitelty osana kodin ja koulun yhteistyötä, josta on kirjoitettu alan kirjallisuudessa laajasti. Siniharjun (2003) väitöskirja käsittelee opettajien käsityksiä ja kokemuksia liittyen kodin ja koulun yhteistyön arvostukseen ja toteuttamiseen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan yhteistyön laatuun vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen mukaan erilaiset yhteistyömuodot ja niiden käyttö ovat lisääntyneet vuosien aikana. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien mukaan merkittävin yhteistyömuoto on henkilökohtainen keskustelu vanhempien kanssa. Yhteistyön haasteena ilmenee ajanpuute sekä erillisen palkkauksen puuttuminen.

Latvalan (2016) tutkimuksessa toimivina yhteistyömuotoina pidetään Wilmaa, puheluita, oman luokan vanhempainiltoja ja vanhempainvartteja. Toimivan yhteistyön koetaan olevan avointa, luontevaa sekä positiivista, ja sen merkitys korostuu lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Beveridge (2004) lähestyy tutkimuksessaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä oppilaiden osallisuuden näkökulmasta. Tutkimuksessa käsitellään kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä oppilaiden osallisuuden valossa – koulujen tulisi pyrkiä ottamaan oppilas osaksi opettajan ja vanhemman välistä yhteistyötä.

Metson (2004) väitöskirja perustuu koulun ja kodin väliseen vuorovaikutukseen. Väitöskirjan mukaan vanhempien toiminta tukee koulun toimintaa ja on tärkeä voimavara lapsen koulunkäynnin edistämisessä kotoa käsin. Lisäksi tutkimuksessa todetaan vanhempien sosiaalisen aseman vaikuttavan yhteistyöhön siten, että korkeammin koulutetut vanhemmat ovat aktiivisemmin mukana yhteistyössä. Jokainen vanhempi kuitenkin tukee lapsensa koulunkäyntiä omien resurssiensa puitteissa. Sosiaalisesta taustastaan riippumatta tutkimukseen osallistuneet vanhemmat arvostavat koulutusta ja ovat kiinnostuneita lapsensa koulunkäynnistä. Tutkimuksesta käy ilmi, että äidit ovat itseä aktiivisempia pitämään yhteyttä opettajaan ja huolehtimaan lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

Adamsin ja Christensonin (2000) tutkimuksessa todetaan opettajien ja vanhempien välisen luottamuksen heijastuvan vahvasti kodin ja koulun yhteistyöhön – luottamuksella on positiivinen yhteys oppilaan osallistumiseen ja koulumenestykseen.

Luottamuksen merkitys korostuu etenkin alakoulussa, jolloin lapsella ei ole vielä montaa eri opettajaa. Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa Widding (2013) toteaa vanhempien pitävän yhteistyötä opetuksesta erillisenä toimintana. Vanhempien mielestä yhteistyö käsittää ennemminkin poikkeavista tapahtumista tiedottamisen, joihin liittyen heidän tehtävänä on lähinnä huolehtia ajankohtaisista asioista. Myös tässä tutkimuksessa ilmenee isien osallisuuden vähäisyys.

Greenwood ja Hickman (1991) ovat tutkineet kodin ja koulun välisen yhteistyön myönteisiä vaikutuksia. Tutkimuksessa ilmenee, että opettajan ja vanhemman keskinäisellä yhteistyöllä on havaittu olevan positiivisia seurauksia lapsen kasvussa ja kehityksessä. Toimivalla yhteistyöllä on yhteys lapsen parempaan koulumenestykseen, hyvinvointiin, asenteisiin, motivaatioon. Lasten todetaan myös viettävän enemmän aikaa vanhempiensa kanssa. Vanhemmat puolestaan kokevat olevansa tyytyväisiä opettajaan toimivan yhteistyön ja yhteydenpidon johdosta. Guon (2006) Kanadassa toteutetussa tutkimuksessa todetaan heikon kielitaidon aiheuttavan ongelmia yhteydenpidossa. Opettajat voivat ajatella vanhempien olevan välinpitämättömiä lapsensa koulunkäynnin suhteen, vaikka todellisuudessa yhteisen kielen puute vaikuttaa vanhempien yhteistyöhön osallistumiseen.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa selvitämme opettajien ja vanhempien välisiä näkemyksiä keskinäisestä yhteydenpidosta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpidon ja millainen merkitys yhteydenpidolle annetaan. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan yhteydenpitoa edesauttavia ja rajoittavia tekijöitä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä opettaja/vanhempi kokee kuuluvan keskinäiseen yhteydenpitoon?
2. Millaista on opettajan/vanhemman mielestä toimiva yhteydenpito?
3. Mitkä asiat vaikeuttavat keskinäistä yhteydenpitoa?

3.2 Tutkimusaiheen valinta ja menetelmät

Valitsimme aiheeksi opettajan ja vanhempien välisen yhteydenpidon, sillä se on merkittävä osa koulun toimintakulttuuria sekä välttämätöntä lapsen kehityksen kannalta. Lisäksi kodin ja koulun yhteistyö on herättänyt keskustelua viime aikoina liittyen etenkin kasvatuskumppanuuteen. Halusimme tutkimuksessamme selvittää opettajien ja vanhempien näkemyksiä sekä kokemuksia yhteydenpidosta. Opettajat ja vanhemmat ovat tärkeässä asemassa lapsen arjessa, joten yhteydenpidon tulisi olla toimivaa ja vastavuoroista. Aiheen tutkiminen lisää opettajien ja vanhempien tietoisuutta yhteydenpidon toteuttamisesta sekä merkityksestä.

Toteutimme tutkimuksemme laadullisena tutkimuksena, sillä halusimme selvittää opettajien ja vanhempien omakohtaisia käsityksiä ja kokemuksia aiheesta. Tutkimus toteutettiin haastatteluina. Haastattelu koostui tutkittavien perustiedoista sekä avoimista kysymyksistä. Avoimien kysymyksien avulla ilmiöstä saa kokonaisvaltaisen kuvan. Haastattelukysymykset pohjautuivat tutkimuskysymyksiin. Haastatteluun sisältyi yhteisten kysymyksien lisäksi vanhemmille sekä opettajille erikseen kohdistetut kysymykset.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen muodostaa tulkinnalliset tutkimuskäytännöt. Laadullisella tutkimuksella ei ole teoriaa tai paradigmaa, mikä tekee sen määrittelemisestä vaikeaa. (Metsämuuronen, 2006.) Kvalitatiivinen tutkimus perustuu todellisen elämän kuvaamiseen, jonka kautta ilmiöitä tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkittavien tapahtumien ja kokemusten myötä voidaan havaita monenlaisia suhteita, jotka vaikuttavat toisiinsa. Tutkijan arvolähtökohdat vaikuttavat tutkijan tapaan ymmärtää tutkittavaa aineistoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009.) Flickin, Kardorffin ja Steinken (2004) mukaan laadullinen tutkimus pyrkii edistämään sosiaalisen todellisuuden ymmärtämistä sekä kiinnittämään huomiota prosesseihin, merkitysmalleihin ja rakenteellisiin piirteisiin.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on ymmärtää tutkimuskohdetta keskittymättä tilastollisten säännönmukaisuuksien löytämiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavat pyritään valitsemaan tarkoituksenmukaisesti eikä aineiston suuruutta pidetä pääasiana. Määrällisestä tutkimuksesta poiketen tutkija valitsee itse tutkittavat harkinnanvaraisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2009.) Laadullisessa tutkimuksessa ei käytetä hypoteeseja, mikä perustuu siihen, että tutkija ei muodosta ennako-oletuksia tutkittavan aiheen ympärille. Vaikka tutkijalla on omia havaintoja ja kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä, niiden ei anneta rajata tutkimuksellisia käytäntöjä. (Eskola & Suoranta, 1998.) Creswellin (2014) mukaan ei voida tarkkarajaisesti määrittää, miten tutkijan aiemmat kokemukset, kulttuuri sekä oma henkilökohtainen yhteys tutkittavaan ilmiöön vaikuttavat aineiston tulkintaan.

Fenomenografialla osana laadullista tutkimusta tarkoitetaan jonkin ilmiön tutkimista, jolloin keskitytään ihmisten erilaisiin käsityksiin asioista. Käsitykset ovat dynaamisia eli muuttuvia ilmiöitä, ja ne voivat erota toisistaan riippuen ihmisen iästä, sukupuolesta, koulutustaustasta ja kokemuksista. (Metsämuuronen, 2006.) Tutkimussuuntaus perustuu ihmisen kokemusmaailman pohjalta syntyvään todellisuuteen. Olennaista on kokemuksen ja todellisuuden välinen vuorovaikutus. Ihmisen ja maailman suhdetta pidetään intentionaalisenä, sillä kaikilla asioilla on jokin merkitys ihmisen elämässä. Merkityksenannot muovaavat ihmisen kokemusmaailmaa – merkitykset ovat fenomenografisen tutkimussuuntauksen perusta. (Aaltola & Valli, 2001.)

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on vuorovaikutustilanne, joka voi olla strukturoitu, puolistrukturoitu tai avoin, ja se voi vaihdella kestoltaan muutamasta minuutista useaan päivään. Haastattelulle luonteenomaista on etukäteen tapahtuva

suunnittelu, jonka pohjana on tutkimuskohteen teoreettinen ja käytännöllinen perehtyminen. Haastattelija ohjaa haastattelutilannetta sekä motivoi haastateltavaa. Haastattelutilanteessa on olennaista, että haastateltava voi luottaa antamiensa tietojen luottamukselliseen käsittelyyn. (Metsämuuronen, 2006.)

Tutkimushaastattelulla on aina jokin päämäärä, jota tavoitellaan haastattelemalla tutkittavia ennalta muodostettujen kysymysten pohjalta. Tutkija kohdistaa keskustelua tutkimuksen kannalta relevantteihin teemoihin. Tilanteesta muodostuu institutionaalinen spontaanin keskustelun sijaan, sillä haastattelu nauhoitetaan ja molemmilla osapuolilla on tilanteessa omat roolinsa. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori, 2017.) Haastattelua pidetään hyödyllisenä aineistonkeruumenetelmänä, kun tutkittavat eivät ole suoraan observoitavissa ja halutaan kokemukseräistä tietoa tutkittavasta ilmiöstä pidemmältä aikaväliltä menneisyydestä. Lisäksi haastattelussa tutkijalla on mahdollisuus ohjata sekä hallita kyselylinjaa. (Creswell, 2014.)

3.3 Tutkittavat ja aineiston hankinta

Tutkimukseen osallistui neljä opettajaa, joista jokaisen luokalta haastateltiin yhtä tai kahta vanhempaa. Osallistuneita vanhempia oli yhteensä seitsemän. Tutkimusjoukkoon kuului kokonaisuudessaan 11 henkilöä. Kartoitimme halukkaita tutkimukseen osallistuvia opettajia sähköpostin välityksellä. Tutkimukseen valikoitui opettajia, jotka halusivat vapaaehtoisesti osallistua tutkimukseen sekä käsitellä tutkimuksen aihepiiriä. Tutkimukseen suostuneet opettajat välittivät valmiiksi muodostetun Wilma-viestin luokkansa oppilaiden vanhemmille. Viestistä ilmeni tutkimuksen tarkoitus sekä haastatteluajankohdat. Vapaaehtoiset tutkimukseen osallistuvat vanhemmat ottivat suoraan yhteyttä tutkijoihin.

Haastateltavien opettajien joukossa on kolme naista ja yksi mies. Opettajien ikäjakauma on 39-52 vuoden välillä. Haastateltavilla on työkokemusta opettajan työstä 12 vuotta, 15 vuotta, 20 vuotta ja 26 vuotta. Opettajista kolme opettaa viidesluokkalaisia ja yksi opettaa kakkosluokkalaisia.

Tutkimukseen osallistuneista vanhemmista kaikki ovat naisia. Heidän ikäjakaumansa on 37-54 vuoden välillä. Viidellä vanhemmista on lapsi viidennellä luokalla ja kahdella on lapsi kakkosluokalla.

Aineiston keruu aloitettiin toukokuussa 2019 haastattelemalla opettajia ja vanhempia. Kokonaisuudessaan haastattelut sijoittuivat aikavälille toukokuu 2019-marraskuu 2019. Haastattelut toteutettiin kasvotusten, ja ne äänitettiin nauhurilla.

3.4 Aineiston analyysi

Käytämme tutkimuksessamme laadullista sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysin avulla voidaan tutkia ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita sekä kuvata ihmisten kokemuksia ja käsityksiä osana fenomenografista lähestymistapaa. Sisällönanalyysi mahdollistaa tutkimusaineiston systemaattisen ja objektiivisen analysoinnin. Analyysilla pyritään muodostamaan sanallinen ja selkeä kuvaus tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin avulla aineisto järjestetään tiiviiksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kadottamatta olennaista informaatiota. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, klusterointiin eli ryhmittelyyn sekä abstrahointiin eli teoreettisen käsitteiden luomiseen.

Aineisto ja tutkimuskysymykset ovat yhteydessä toisiinsa laadullisen tutkimuksen analyysiä tehtäessä, mutta aineisto ei kuitenkaan anna suoraan vastauksia ennalta muodostettuihin tutkimusongelmiin. Analyysin tueksi tehdään analyyttisiä kysymyksiä, jotka muovautuvat ja täsmentyvät, kun aineiston sisältöön on perehdytty tarkemmin. Ääni- tai videonauhoituksilla kerätty aineisto litteroidaan, jolloin tutkija tutustuu aineistoon haastatteluja aukikirjoittamalla. Litteroinnin jälkeen haastatteluaineistoa on helpompi hallita. Tarvittaessa litteroinnilla voidaan myös rajata aineistoa. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori, 2010.)

Aloitimme tutkimuksemme aineiston analyysin litteroimalla kaikki haastattelut. Aineiston kokonaisuuden kannalta oli järkevintä litteroida koko aineisto rajaamatta sen sisältöä, jotta saimme huomioitua yksittäisetkin maininnat. Seuraavassa vaiheessa

kartoitimme kirjoitetuista teksteistä tutkittavien perustiedot sekä numeroimme haastatteluun osallistuneet opettajat ja vanhemmat johdonmukaisuuden vuoksi.

Metsämuurosen (2006) mukaan kerättyä aineistoa analysoidaan jakamalla sitä käsitteellisiin osiin, joista muodostetaan uudelleen tieteellisiä johtopäätöksiä. Aloimme käymään aineistoa läpi luokittelemalla haastattelukysymykset tutkimuskysymysten alle teemoittain. Tulosten pääkolmijaoksi muodostuu tutkimuskysymysten pohjalta seuraavat teemat:

- 1. Opettajien ja vanhempien näkemyksiä yhteydenpidosta ja sen merkityksestä*
- 2. Opettajien ja vanhempien välisen yhteydenpidon toimivuus*
- 3. Yhteydenpidon haasteet ja mahdollisuudet*

Tämän jälkeen keskityimme avointen kysymyksien kautta saatujen vastauksien teemoitteluun yksi haastattelukysymys kerrallaan. Tällä tavoin muodostimme alaluokkia, joissa teemoittelu on aineistolähtöistä. Teemoittelussa jäsensimme ja erittelimme aineiston sisältöä haastattelurungon mukaan, jotta saimme muodostettua aineistosta esiin nousevia teemoja. Laskimme numeerisesti tietyn teeman alle sopivat maininnat jokaisen haastateltavan vastauksista, jotta saimme käsityksen siitä, kuinka monessa vastauksessa ilmeni maininta kuhunkin teemaan liittyen. Analysoimme jokaisen kysymyksen kohdalla opettajien ja vanhempien vastaukset erikseen.

3.5 Eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa eettisyys ja luotettavuus ovat tärkeitä asioita – metodikirjallisuudessa on monia tapoja suhtautua eettisyyteen. Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus voidaan jakaa kahteen osaan. Toisessa osassa eettisyyttä tarkastellaan tutkimuseettisten määräysten mukaisesti. Toinen näkökulma käsittää eettisyyden olevan tutkimusta ohjaava lähtökohta, jolloin jo tutkimusaiheen sekä tutkimustehtävän määrittely nähdään eettisenä kysymyksenä. Molemmissa osissa tutkimuksen luotettavuutta pidetään raportoinnin kannalta olennaisena tekijänä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Metsämuurosen (2006) mukaan neutraalius, pysyvyys, sovellettavuus ja totuusarvo muodostavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden.

Valitsimme aiheen, joka on yhteiskunnallisesti merkittävä ja ajankohtainen sitoutuen koulumaailman kontekstiin. Tutkimuksen luotettavuutta tukee haastateltavien hankintamenetelmä, sillä otimme suoraan yhteyttä sähköpostitse luokanopettajan asemassa toimiviin opettajiin. Tämän avulla suljettiin pois epäpätevät vastaajat. Haastateltavat vanhemmat tavoitimme tutkimukseen osallistuneiden opettajien kautta, jolloin jokaisen opettajan luokalta osallistui vanhempia tutkimukseen. Tämän johdosta saimme monipuolisemmin näkemyksiä yhteydenpidon toteuttamisesta saman luokan sisältä. Tutkimukseen osallistuvat vanhemmat tavoitettiin Wilma-viestin välityksellä, mikä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että mahdollisesti vain aktiivisimmat vanhemmat osallistuivat tutkimukseen. Tällä voi olla vaikutusta tutkimustulosten sisältöön. Tutkimukseen osallistuneita vanhempia on enemmän kuin opettajia, sillä halusimme tietoisesti saada useamman vanhemman näkemyksen luokanopettajan kanssa toteutettavasta yhteydenpidosta. Tutkimukseen osallistui vain yksi mies, joten tutkimuksen sukupuolijakauma on yksipuolinen, mikä saattaa vaikuttaa vastausten luonteeseen. Lisäksi tutkimuskohteeksemme valikoitui tutkimukseen osallistuneiden opettajien perusteella yksi kakkosluokka ja kolme viidesluokkaa, jolloin muiden luokkasteiden yhteydenpidosta ei saatu tutkittua tietoa.

Haastattelukysymykset olivat ennalta laaditut, ja ne esiteltiin kaikille vastaajille samassa järjestyksessä. Lisäksi kysymykset muodostettiin selkeiksi ja kaikille ymmärrettäviksi, mikä minimoi väärintymmärrykset ja epäselvyydet. Haastattelun alussa tutkimukseen osallistuvat vanhemmat ja opettajat määrittivät itse yhteydenpidon käsitteenä, emmekä antaneet valmiiksi tarkkaa määritelmää, sillä halusimme tutkittavien tuovan esiin oman käsityksensä yhteydenpidon määritelmästä. Tämä lisää tutkimuksen aitoutta sekä relevanttiutta.

Tutkimusetiikkaan kuuluu olennaisesti itsemääräämisoikeus, joka tarkoittaa ihmisen vapautta päättää itse tutkimukseen osallistumisesta. Päätöksen tueksi tutkijan on annettava riittävästi ennakkotietoa tutkimuksesta. Tutkittavien tulisi olla tietoisia tutkimuksen perustiedoista sekä aineiston käyttötarkoituksesta. (Kuula, 2011.) Tutkimukseemme osallistuminen oli täysin vapaaehtoista opettajille ja vanhemmille, eikä osallistuneiden henkilöllisyys ole tunnistettavissa. Ennen haastattelua kävimme haastateltavien kanssa läpi tutkimuseettiset periaatteet. Tutkimukseen osallistuneiden vastaukset perustuivat koulumaailmassa tapahtuviin aitoihin tilanteisiin ja kokemuksiin, mikä lisää tutkimuksemme uskottavuutta. Suhtaudumme neutraalisti tutkittavaan ilmiöön

ja haastattelutilanteessa vältimme vastausten johdattelua – olimme avoimia kaikenlaisille vastauksille.

Aineistosta muodostui laaja ja kattava, ja otimme huomioon pääteemojen lisäksi yksittäiset ilmaisut, jonka kautta avautui monia erilaisia näkökulmia. Laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaan aineistoa analysoitaessa ei pyritä absoluuttiseen totuuteen eikä yleistettävyyteen vaan erilaisten kokemusten ja näkemysten luotettavaan esille tuomiseen. Tiedon luotettavuuteen ja tarkistettavuuteen liittyy olennaisesti tutkimusaineiston keruu, käsittely ja asianmukainen arkistointi. (Kuula, 2011.) Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös tutkimuskysymysten muodostaminen teorian pohjalta sekä aineiston teemoittelu tutkimuskysymysten avulla. Tuomalla esiin suoria lainauksia haastateltavien vastauksista, lisäämme tutkimuksemme luotettavuutta.

4 TULOKSET

4.1 Opettajien ja vanhempien näkemyksiä yhteydenpidosta ja sen merkityksestä

4.1.1 Yhteydenpidon määrittely

Opettajat ja vanhemmat määrittivät ja jäsensivät yhteydenpitoa yhteydenpidon muotojen kautta. Opettajien määrittellessä yhteydenpitoa, merkittävimpanä esiin nousee Wilma, joka ilmeni kaikkien opettajien vastauksissa. Opettajat korostavat puhelujen, vanhempainvarttien ja -iltojen merkitystä yhteydenpitoa toteuttaessa. Heidän mielestään yhteydenpidon välityksellä tiedotetaan erilaisista asioista liittyen koulun arkeen. Opettajat erottelevat vastauksissaan tiedottamisen eri osa-alueisiin, joita ovat esimerkiksi arkiset ja aikataululliset asiat, ongelmatilanteet sekä lapsen oppimiseen liittyvät asiat. Arkiset asiat sisältävät yleisen tiedottamisen koulun tapahtumista ja poikkeusaikatauluista. Ongelmatilanteiden yhteydessä opettajat mainitsevat kiusaamistilanteet, kaverisuhteisiin liittyvät selvittelyt sekä mahdolliset poikkeustilanteet, kuten avioero perheessä. Lapsen oppimiseen liittyvänä tiedottamisena ilmenee lapsen kehitykselliset asiat, kuten oppiaineissa eteneminen.

Osa haastatelluista opettajista mainitsee yhteydenpitoon kuuluvan tapaamiset vanhempien kanssa oppimissuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Lisäksi arviointikeskustelua pidetään osana opettajan ja vanhemman välistä yhteydenpitoa. Erilliset vanhempaintapaamiset, jotka eivät ole vanhempainvartteja tai arviointikeskusteluja, ovat olennaisia yhteydenpidossa sekä vanhemman ja opettajan välisen suhteen rakentamisessa. Yksi opettajista tuo esiin vanhemmille Wilman kautta välitettävän viikko-ohjelman, jossa näkyy tulevan viikon opetettavat asiat ja mahdolliset muut ajankohtaiset tiedotteet. Lisäksi tekstiviestit mainitaan osana yhteydenpitoa.

Vanhempien näkemysten mukaan Wilma kuuluu kaikista olennaisimpana yhteydenpitoon. Vanhempainillat ja -vartit näyttäytyvät lähes kaikissa vastauksissa tärkeänä osana yhteydenpitoa. Arviointikeskustelu ja kehityskeskustelu ovat mainittu joissain vastauksissa erikseen, mutta niillä saatetaan tarkoittaa vanhempainvartin kaltaista tapaamista. Puhelut opettajan kanssa kuuluvat monen haastateltavan mielestä sujuvaan yhteydenpitoon. Muutama vanhemmista mainitsee avoimen kodin ja koulun

päivän osaksi yhteydenpitoa, mikä vahvistaa koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Vanhempien mukaan yhteydenpitoon sisältyy myös tiedottaminen poikkeusaikatauluista, opittavista asioista sekä poissaoloista. Lisäksi ongelmatilanteet ja häiriöt oppimisessa ovat asioita, joita vanhemmat pitävät välttämättöminä tiedotettavina ilmiöinä. Avoimen kanssakäymisen tärkeys korostuu useammassa vastauksessa.

4.1.2 Yhteydenpidon tavoite

Kaikilla opettajilla on yhteneväinen näkemys opettajien ja vanhempien välisen yhteydenpidon tavoitteesta. Tärkeänä tavoitteena pidetään kasvatuskumppanuutta sekä luottamuksellisen ja vastavuoroisen suhteen muodostamista, joiden avulla mahdollistuu lapsen koulunkäynnin seuraaminen ja tukeminen. Lapsen edun mukaista toimintaa pidetään merkittävimpänä tavoitteena, jonka saavuttaminen edellyttää opettajien mukaan yhteisiä linjoja vanhempien kanssa. Eräs opettaja toteaa, että millään muulla ei ole merkitystä kuin sillä, miten lapsella menee koulussa.

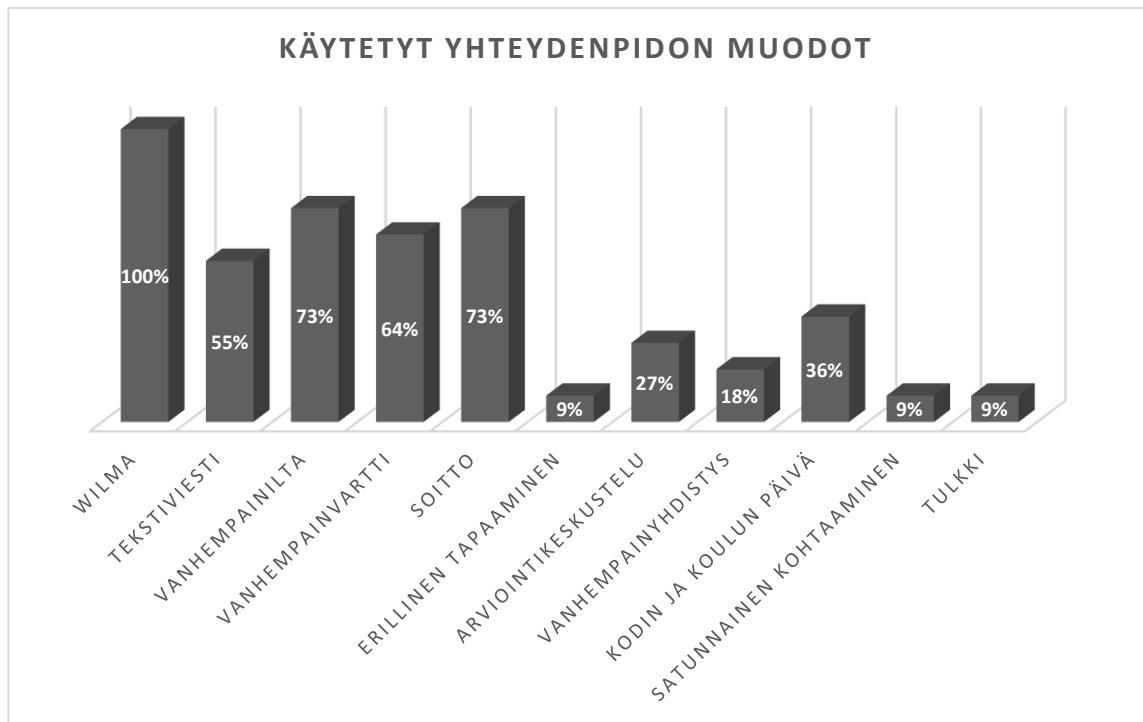
Osa opettajista kokee tärkeänä tietää kodissa tapahtuvista muutoksista vanhempien kertomana, sillä muutokset ovat usein yhteydessä lapsen käytökseen koulussa. On myös merkittävää, että tällaiset asiat eivät ole pelkästään lapselta tulevan tiedon varassa. Tuttavallinen kanssakäyminen ilmenee opettajien vastauksissa positiivisena asiana toimivan yhteydenpidon kannalta.

Vanhemmat ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että yhteydenpidon päätavoitteena on lapsen hyvinvointi ja koulunkäynnin sujuvuus. Vanhempien tietoisuus koulun tapahtumista on olennainen osa yhteydenpitoa, sillä vanhemmat haluavat tietää ajoissa etenkin normaalista poikkeavista asioista. Kaksi vanhempaa mainitsee, että olisi hyvä, jos läksyt laitettaisiin näkyville Wilmaan, jotta poissaolevat oppilaat pysyisivät ajan tasalla ja vanhemmat tietäisivät läksyjen määrän. Kokonaisuudessaan kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu kaikissa vastauksissa, ja tähän liittyen vanhemmat tuovat esiin jatkuvan ja saumattoman yhteistyön merkityksen lapsen parhaan mahdollisen koulussa suoriutumisen saavuttamiseksi. Myös lapsen sosiaalisen taitojen kehittäminen ilmenee yhtenä yhteydenpidon tavoitteena.

4.1.3 Käytetyt yhteydenpidon muodot

Opettajien ja vanhempien vastauksista ilmenee yhteensä 12 eri yhteydenpidon muotoa, joita he olivat käyttäneet lukuvuoden 2018-2019 aikana. Huomionarvoista on, että opettajat ja vanhemmat eivät olleet välttämättä käyttäneet kaikkia yhteydenpidon muotoja, joita he tuovat esille yhteydenpitoa määriteltäessä. Kaikki haastateltavat olivat käyttäneet Wilmaa. Toisiksi käytetyimpinä muotoina esiin nousee vanhempainillat ja puhelinsoitot. Pienimmät prosenttiosuudet (ks. kuva) koostuvat erillisistä tapaamisista sekä satunnaisista kohtaamisista ja tulkin käytöstä. Erillisillä tapaamisilla viitataan erikseen sovittuihin ylimääräisiin opettajan ja vanhemman välisiin tapaamisiin kasvotusten. Eräs opettajista viittaa satunnaisella kohtaamisella esimerkiksi koulun käytävillä tai pihalla ohimennen tapahtuviin keskustelutilanteisiin. Yhteydenpidossa voi myös joutua käyttämään tulkkia, jos vanhempi on ulkomaalaistaustainen, eikä osaa puhua suomea.

”Nykyään vanhempainiltaki melkeen korvataan sillä et on se kodin ja koulun yhteinen päivä syksysin. Ni sit se korvaa tavallaan sen vanhempainillan, se kumoo et sellast vanhempainiltaa ei oo. Ku nykyään mä huomaan et ihmiset ei enää ehdi mihinkään, ehkä on aateltu sit et monta kärkestä yhdellä iskulla mut et se on vissiin uudes opetussuunnitelmaksi tää osallisuus sana et kyl niinku mun mielest enemmän sais vanhempii osallistaa, sitä mä en vielä itteekkään tiedä mite mä saan ne vanhemmat mukaan, et taistelee joka päivä et sais heidät osallistumaan siihen arkeen. yleensä niinku syyskuussa yks lauantapäivä et sit on tota se on ylä ja alakoulu samana päivänä ollu, sit on jotain yhteist tekemistä ollu ja sit siit vanhemmat kokoontuu opettajan kans juttelemaan luokkaan. Et sit mietitään niitä yhteisii asioita siin sit samalla.”
(Vanhempi 4)

Kuva 1. Haastateltavien käyttämät yhteydenpidon muodot lukuvuonna 2018-2019.

4.2 Opettajien ja vanhempien välisen yhteydenpidon toimivuus

4.2.1 Toimivin ja tärkein yhteydenpidon muoto

Kolme opettajaa mainitsee soittamisen toimivaksi yhteydenpidon muodoksi. Toimivana pidetään lisäksi Wilmaa sekä kasvotusten tapaamista. Kaikista toimivin yhteydenpidon muoto jakaa mielipiteitä opettajien kesken, sillä kahden opettajan mielestä Wilma on toimivin kun taas yksi opettaja mainitsee soittamisen toimivimpana ja yksi kasvotusten tapaamisen.

Opettaja 3 toteaa Wilman toimivuudesta seuraavalla tavalla:

”No kyl mun mielestä se Wilma on kaikkein toimivin sellaisissa asioissa kun jos on joku tiedotettava asia ja tota koska se puhelin on kuitenkin semmonen et etsä voi välttämättä just sillon vastata siihen ja just sillee niinku ku se on se yks foorumi mitä sä kuitenkin avaat tosi monta kertaa päivässä”

Opettaja 2 tuo esiin Wilman käytön negatiivisemmän puolen:

”Must on aina paras ku näkee, se on niinku aina paras. Wilmas on aina se et sul tulee viesti ja huutomerkkihuutomerkkihuutomerkki tiäks et sielt luetaan rivienvälistä et mitäs

tässä nyt, onko minun lastani nyt kuultu ollenkaan sillai et mä en tykkää siitä, et se on vähän semmonen et välil ku aukasee wilman ni sit siel on joitaki vanhempii et mieltii et oonks mä niinku wilmassa vai X seudun puskaradiossa Facebookissa ku sielt tulee tiiäks ihan semmosii niinku et puretaan sitä omaa huonoo fiilistä sinne ni tota sen takii must sä et koskaan tuu sanoneeks kellekkään kasvotusten semmosia asioita, mitä jotkut kirjottaa wilmaan. Et koen sen parhaaks ja toisiks paras on melkeen se soittaminen et jos siel on joku tuohtunut äiti leijonaemo jostain asiasta, ni sit ku sä soitat sä saat sen selitetty ni yleensä sen puhelun jälkeen kaikki on ihan rauhassa ja ei jää semmost pahaa mieltä mitä sit ehkä wilman kautta vois jäädä et kyl jotenki tommoset vanhat konstit on paljon parempia ku sit tää wilman kautta käytävä ihme naputtelu.”

Vanhemmat kokevat yksimielisesti toimivimmaksi yhteydenpidon muodoksi Wilman. Yksi vanhemmista toteaa kaikkien yhteydenpidon muotojen olevan toimivia eri tarkoituksissa. Wilman toimivuutta perustellaan järjestelmän helppoudella ja nopeudella. Lisäksi sen avulla tavoittaa tarvittaessa kaikki opettajat.

Haastateltavien opettajien vastauksista ilmenee, että toimivimpana pidettyä yhteydenpidon muotoa ei välttämättä pidetä tärkeimpänä yhteydenpidon välineenä. Puolet opettajista mainitsevat Wilman tärkeimpänä yhteydenpidon välineenä ja puolet kasvotusten tapaamisen.

”Kyl mä ehkä sen et nähdään, ja pitäis olla ehkä sitä näkemistä enemmän vielä et tota olis tärkeet et opettaja tuntis vanhempii ja sitä tilannetta siel kotona ja sit taas toisinpäin et vanhemmil ois tuttu se et mitä koulussa tehdään et hirveen huonosti aina välil tiedetään et mitä koulus tehdään ja mitä koulus tapahtuu eikä kaikki aina ihan luota siihen et mitä koulus tehdään et sielt tulee semmosii niinku epäilyksii, et mitä siel oikeen tapahtuu.”

(Opettaja 2)

Vanhempien mielestä Wilma on tärkein yhteydenpidon muoto. Tämä osoittaa sen, että vanhemmat kokevat Wilman sekä toimivimmaksi että tärkeimmäksi yhteydenpidon välineeksi.

4.2.2 Yhteydenpidon suunnittelu ja ajankäyttö

Kaikki opettajat kokevat, että etenkin syksyisin yhteydenpitoon kuluu enemmän aikaa muuhun lukuvuoteen verrattuna. Tätä perustellaan informoitavan tiedon määrällä uuden lukuvuoden alkaessa. Lisäksi jokainen opettaja mainitsee yhteydenpitoon käytettävän ajan riippuvan oppilaista ja luokkakoosta – onko luokka uusi vai vanha ja millainen on oppilaskoostumus. Yksi opettajista toteaa ettei yhteydenpitoon tunnu riittävän tarpeeksi aikaa. Aineistosta ilmenee erään opettajan tapa tehdä joka sunnuntai tulevan viikon ohjelma Wilmaan vanhempien nähtäville. Myös oppituntien aikana käytetään Wilmaa, esimerkiksi laittamalla ilmoituksia poissaoloista ja tuntimerkinnöistä, mikä on iso osa yhteydenpitoa. Yksi opettaja kertoo tähän kuluvan aikaa vain muutaman minuutin. Vain yksi opettajista osaa määritellä tarkemmin yhteydenpitoon kuluvan aikaa päivittäin 10-20 minuuttia.

Opettaja 3, jolla menee yhteydenpitoon aikaa päivittäin yli tunti, toteaa ajankäytöstä seuraavaa:

”Kyllä siihen menee tosi paljon aikaa. Ja oikeestaan tuntuu et ei oo tarpeeks aikaa et menis enempi viel.. Et siihen pitäis varata vaan enempi siis ihan siinä opettajan niiku resurssoida siihen enempi aikaa et kaikkeen sellaseen wilmaviestin kirjottamiseen ja näihinki menee jo aikaa ja sit tietty puheluihin sitte joskus on joku akuutti sellanen tapaus jonka kans saatetaan soittaa niinku päivittäin vanhempien kans että miten sen lapsen koulupäivä on menny ja sitte saattaa olla jotain puoltuntia tai tunnin ne puhelut et jos on joku sellanen hankala asia lapsella menossa.”

Kaksi opettajaa neljästä käyttää yhteydenpidon toteuttamisessa vuosittain samaa kaavaa ja toteaa sen muodostuvan luonnostaan. Lisäksi haastatteluissa korostuu tarpeen mukaan järjestetyt tapaamiset vanhemman tai opettajan toimesta, joita ei ole etukäteen suunniteltu. Tässä yhteydessä opettajat painottavat vanhempien avoimuutta ja aloitteellisuutta yhteydenpidon suhteen. Varsinaista suunnittelua ja sopimista vaatii vanhempainiltojen ja arviointikeskustelujen ajankohdat. Erään opettajan haastattelusta ilmenee, että asiakirjojen päivitys sekä yhteistyö tulkkikeskuksen kanssa ohjaa yhteydenpidon suunnittelua.

”Mul on siis se viikko-ohjelma on tosi hyvä et siitä ku mä pidän kiinni ni mä aina laitan sen et en mä oikeestaan sen enempää et sit mä oon tarvittaes niinku yhteydessä et ainut

mitä on suunniteltu ois just ne arviointikeskustelut tai vanhempainillat tai tämmöset yhteiset jutut mitä on ni ne on tietenki mietitty mis kohtaan mut muuten se on sit niinku tarpeen mukaan.”

(Opettaja 2)

Vanhempien haastatteluista käy ilmi, että yhteydenpitoon käytetty aika on vähäistä. Haastateltavat nostavat esiin Wilman mobiilisovelluksen käytön helppouden ja nopeuden. Keskimäärin vanhemmilla kuluu aikaa yhteydenpidon toteuttamiseen viikoittain 5-15 minuuttia. On kuitenkin otettava huomioon, että poikkeustilanteissa yhteydenpito lisääntyy, esimerkiksi väliarviointien lähestyessä, kuten vanhempi 5 toteaa:

”Kyl siihen.. vaikee arvioida, mut ei siihen kaiken kaikkiaan varmaan mee viikossa kun 15minuuttii siis ihan minimi et jos ei oo mitää isompaa. Se et lukee jonkun tiedotteen ni ei se mut sitku lähestyy joulu ja väliarviointit ku sinne pitää täyttää etukäteen niinku vanhempien osuus et sitte toki ku ne täytyy tehdä ja varaa ajat niin..”

Seuraavasta vastauksesta ilmenee vanhemman 3 luottamus opettajaa kohtaan:

”Suoraan sanottuna tosi vähän että ehkä pitäis mennä enemmänkin. mutta mul on aika vahva luotto siihen et opettaja osaa hommansa eikä mun tarvitse sitä jatkuvasti kysellä mut tietenki jos kaikki wilmaviestien lukemiset lasketaa nii kyl se jollain tavalla on päivittäin mukana elämässä mut ei oo mikään rasite.”

4.2.3 Opettajan lähestyttävyys

Kaikki vanhemmat kokevat, että opettajaa on helppo lähestyä. Lisäksi yksi vanhemmista mainitsee lähestymiskynnyksen kasvavan vaikeita asioita käsiteltäessä. Lähestymisen helppouteen vaikuttavat haastateltavien vanhempien mukaan opettajan avoimuus ja ystävällisyys sekä mutkattomat ja läheiset välit. Positiivisena asiana eräs vanhempi mainitsee sen, että opettaja ei korosta liikaa itseään ja omaa asemaansa – opettajan innokkuus työtään kohtaan helpottaa kanssakäymistä. Vastauksien mukaan opettajan korostaessa molemminpuolista avoimuutta yhteydenpidossa, lähestyminen opettajaa kohtaan helpottuu. Osa haastateltavista kuitenkin mainitsee, että vaikeissa asioissa

opettajaa on helpompi lähestyä Wilman välityksellä. Vanhempi 2 kertoo vaikeiden asioiden käsittelystä seuraavalla tavalla:

”Kyl mä koen mut sit jos on jotai tällast negatiivisempaa ni sit se on muute tosi vaikeeta ja sit jos se opettaja viel kieltää sen heti niin sit jos se asia viel painaa sitä oppilasta ni sit siihen on tosi vaikee et sä oot kaikkes yrittäny mut sit se kieltää sen ni et sä voi enää mitään tehdä. Et sit tarttis, mul on neuvottu, et ottaa rehtoriin tai siit viel eteenpäin ite niinku vanhempiana yhteyttä et jos ei opettajan kaa pysty keskustele. Ja positiivista palautetta on hirveen helppo antaa mut se toinen puoli on vaikee antaa.”

4.3 Yhteydenpidon haasteet ja mahdollisuudet

4.3.1 Puutteet yhteydenpidossa

Haastateltavat opettajat löytävät moninaisia puutteita yhteydenpidosta, mutta ne eivät ole kovinkaan yhteneviä. Kahden opettajan mielestä merkittävä puute on joidenkin vanhempien heikko tavoitettavuus, millä on selvä yhteys vähäiseen Wilman käyttöön. Tähän liittyen eräs opettaja mainitsee esimerkiksi sen, että kaikki vanhemmat eivät ilmoita oma-aloitteisesti muuttuneista yhteystiedoista. Yhtenä puutteena koetaan vanhempien huono asenne yhteydenpitoa kohtaan. Yksi opettajista kertoo kokeneensa joidenkin vanhempien jatkavan haastavista asioista keskustelua Wilman välityksellä liian pitkään opettajan tapaamishdotuksista huolimatta. Tällöin keskustelusta saattaa muodostua asiatonta, ja se voi jäädä jälkeensä vaivaamaan opettajaa.

Opettajien mielestä vanhempien tulisi ottaa epäselvissä tilanteissa rohkeammin yhteyttä opettajaan ja uskaltaa tuoda omat mielipiteensä esille. Yksi opettajista kokee ajanpuutteen ongelmana ja toteaa, että yhteydenpitoa voisi aina olla enemmän. Opettaja 4 kertoo joidenkin vanhempien Wilman käytöstä seuraavasti:

”Syystä tai toisesta sitä Wilmaa ei käytetä ja sit se vaikeuttaa tosi paljon sitä yhteydenpitoa ja sit jossain kohtaa lähetetään paperilappuja kotiin sit niil kenet mä nään et ei oo lukenu sitä viestii ollenkaan, sit soittelen ja käydään ihan niinku käsi kädessä huoltajan kanssa koulusihteerillä et täältä sä saat Wilma- tunnukset ja mikään

ei siltikään muutu ja sit menee kuukaus ni salasana on unohtunu ja sitä ei osata selvittää.”

Yli puolet vanhemmista kokee, että yhteydenpidossa ei ole puutteita. Muutama vanhempi mainitsee opettajan vastaamatta jättämisen puutteena. Haastateltavat vanhemmat painottavat ennakoinnin tärkeyttä, sillä joskus opettajat tiedottavat asioista liian myöhään. Vanhempien ja opettajan ristiriitaiset näkemykset asioista saattaa hankaloittaa yhteydenpitoa. Tähän liittyen yksi vanhempi toteaa negatiivisena sen, että opettaja ei näe omia virheitään. Lisäksi vanhemmat toivovat opettajan merkitsevän läksyt Wilmaan myös huoltajien nähtäville, jotta vanhemmat voisivat seurata lastensa läksyjen tekoa ja etenemistä. Tuloksista nousee esiin, että vanhempainvartteja voisi olla enemmän. Vanhempi 2 kuvaa asioiden käsittelyä opettajan kanssa seuraavalla tavalla:

”No kyl mul yks asia on mieles, semmonen ku poikaa vaivas semmone yks asia siin opettajan käytöksessä niin sit mä yritin siit opettajalle monta kertaa sanoa ni sit hän sano et hän ei allekirjoita tätä asiaa ollenkaan et se ei hänest oo näin ja sit se edelleen vaivas mun poikaa ja sit mä kerran sanoin opettajalle jotenki et nii et mä laitoin Wilma viestii et mä haluisin puhuu sun kaa yhest asiasta ja sit hän sano et no soitellaan joskus. Ja sit mun ei tullu soiteltu koskaa ja sit se asia jäi niinku jumiin ja sit se meni niin et siin tapahtuki jotain tosi ikävää mun pojalle ni sit meni huonosti se asia et sen ku ois napakasti puhunu sillo ajoissa ja se opettaja ois uskonu niinku ja nähny omii virheitäänkin, niitäki täytyy osata nähdä, niin se meni huonosti.”

4.3.2 Yhteydenpitoa edesauttavat ja rajoittavat tekijät

Lähes kaikki opettajat korostavat asenteen merkitystä yhteydenpitoa edesauttavana tekijänä. Kasvatuskumppanuus ja sitä kautta toteutuva yhteinen linja opettajan ja vanhempien välillä helpottaa vuorovaikutussuhdetta, jolla on vaikutusta lapsen hyvinvointiin. Tähän liittyen eräs opettaja toteaa, että vanhemman kanssa samalla tasolla oleminen on merkittävää – opettajan kertomat omat kokemukset sekä asettuminen vanhemman asemaan lisäävät avoimuutta osana vuorovaikutusta. Yksi opettaja pohtii edesauttavana asiana sitä, että opettajalla itselläänkin on omia lapsia, jolloin opettajien ja vanhempien on helpompi samaistua toisiinsa. Yleisesti voidaan havaita opettajien pitävän tärkeänä henkilökohtaisten tapaamisten järjestämistä, jotta opettaja ja vanhemmat voivat

tutustua toisiinsa. Yhteydenpitoa on helpompi toteuttaa, kun molemmat osapuolet tuntevat toisensa paremmin. Eräs opettaja korostaa edesauttavina tekijöinä molemminpuolista aktiivisuutta ja helposti tavoitettavuutta. Lisäksi toimiva yhteistyö esimerkiksi yhteisten projektien toteuttaminen edesauttaa yhteydenpitoa.

Puolet opettajista kokee yhteydenpitoa rajoittavana asiana vanhempien heikon kielitaidon. Tällöin opettaja joutuu käyttämään apunaan tulkkia, mikä monimutkaistaa osaltaan yhteydenpitoa. Eräs opettaja mainitsee osalla oppilaistaan olevan vanhempia, joiden kanssa ei ole ollenkaan yhteistä kieltä. Toinen opettaja toteaa myös, että oppilaan käyttäminen tulkkina ei ole kovin suotavaa, ja se saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä. Osa opettajista tuo esiin ajan puutteen hankaloittavana tekijänä, johon liittyen mainitaan mahdollisuus järjestää tapaamisia vanhempien kanssa vain rajallisen ajan puitteissa. Lisäksi vanhempien välinpitämätön suhtautuminen lapsen koulunkäyntiin ja yhteydenpitoon opettajan kanssa heikentää yhteydenpidon toteuttamista. Yksi opettajista korostaa rajoittavana tekijänä vanhempien ja perheen yksityisiä ongelmia, jotka heijastuvat koulumaailmaan ja aktiivisuuteen vanhemman ja opettajan yhteistyössä.

”Ehkä oleellisin on se kielitaito meillä, sitten on ihan se semmonen viitseliäisyys ja sit joskus ihan vaan semmonen haluttomuus et mä en halua et se on sen verran iso muksu et se hoitaa itse et tää ei kuulu mulle tää muksun koulunkäynti enää ja sit erilaisii yhdistelmii näit kaikkii, voi olla kielitaidoton tai ei jaksa eikä huvita.”
(Opettaja 4)

Wilma nousee selkeästi esiin yhteydenpitoa edesauttavana tekijänä vanhempien näkemyksissä. Tätä perustellaan Wilman käytön helppoudella ja reaaliaikaisuudella etenkin mobiilisovelluksen käyttöönoton myötä. Useammat vanhemmat kertovat sujuvan vuorovaikutussuhteen ja henkilökemioiden olevan avainasemassa toteutettaessa vanhemman ja opettajan välistä yhteydenpitoa. Jos opettaja on helposti lähestyttävä ja avoin, vanhemmilla on matalampi kynnyks ottaa yhteyttä opettajaan vaikeissakin asioissa. Haastatteluista ilmenee opettajien ammatillisen osaamisen vaikutus toimivaan yhteydenpitoon.

”...opettaja sillonku on sen asiansa päällä ja on niinku fiksu ja sosiaalist silmää ja muuta ni sillon tietenki niinku iso merkitys et se niinku edesauttaa...”
(Vanhempi 6)

Vanhemmat kokevat yhteydenpidon helpottuvan, jos opettaja vastaa yhteydenottoihin sopivalla aikavälillä. Vain yksi vanhemmista kuitenkin mainitsee molemminpuolisen aktiivisuuden olevan tärkeä osa yhteydenpitoa. Lisäksi opettajan ja vanhemman välisiä tapaamisia pidetään yhteydenpitoa edesauttavana tekijänä.

Yhteydenpidon rajoittavina tekijöinä yli puolet vanhemmista mainitsevat yhteydenottoihin vastaamiseen liittyvät asiat. Opettajalla saattaa kestää kauan vastata viestiin tai hän saattaa unohtaa vastata kokonaan. Toisaalta yksi vanhemmista tuo esiin sen, että ei aina itsekään ole tavoitettavissa tai kehtaa ottaa yhteyttä opettajaan liian myöhään illalla, jolloin asian käsittely jää. Yhteydenpitoa voi rajoittaa väärinymmärrykset sekä keskinäisen vuorovaikutussuhteen toimimattomuus. Kaksi vanhempaa mainitsee Wilman muuttavan yhteydenpitoa – henkilökohtaisten kanssakäymisten määrä on vähentynyt Wilman myötä. Lisäksi järjestelmän satunnaiset tekniset ongelmat aiheuttavat hankaluuksia. Yksittäisiä mainintoja rajoittavista tekijöistä ovat ajan puute sekä liiallinen informaation määrä, jonka kerrotaan vaikeuttavan asioiden prosessoimista.

4.3.3 Opettajien kokemat yhteydenpidosta koituneet ongelmat

Opettajat kokevat vanhempien kanssa koituvien yhteydenpitoon liittyvien ongelmien riippuvan luokasta ja oppilaiden vanhemmista. Puolet opettajista toteaa, että joidenkin vanhempien tapaamisiin on otettava toinen aikuinen kuten rehtori, terveydenhoitaja tai opettajakollega mukaan turvaamaan tilannetta. Yhden opettajan mukaan erityisen hankaliin tapaamisiin voisi osallistua tueksi koulun ulkopuolinen muun alan ammattilainen. Toinen opettaja pohtii, missä menee raja asioiden osalta, jotka eivät kuulu suoraan enää omaan työnkuvaan. Kaikki opettajat tuovat haastatteluissa esiin sähköisen viestinnän tuomat ongelmat. He kertovat saaneensa tuohtuneita ja jopa sekopäisiä viestejä Wilman ja tekstiviestien välityksellä. Lisäksi yhteydenotot ajoittuvat joskus myöhäiseen iltaan, minkä osa opettajista kokee asiattomana. Erään opettajan mielestä jotkut vanhemmat käyttäytyvät epäasiallisesti, eivätkä esimerkiksi ole yhteistyöhaluisia noudattamaan sovittuja asioita. Haastateltava miesopettaja puolestaan toteaa, ettei yhteydenpidosta ole koitunut vanhempien kanssa suurempia ongelmia. Ainoana ongelmana hän kokee vanhempien kommunikoimattomuuden. Opettaja 1 kertoo kokemuksistaan seuraavalla tavalla:

”on ollu sellasii vuosii et siis mul oli tuolla edellisessä koulussa yhtenä vuonna niin et mul oli semmonen tilanne et mä jäin ihan muutaman päivän sairaslomallekki sen takii et mul oli kaks semmost vanhempaa ku pommitti suomeks sanottuna ihan sekopäisillä viesteillä ja ne molemmat aktivoitu jostain syystä yhtä aikaa et ne kömpi jostain luolistaan ja alko tulla päivittäin semmosii viiden metrin pitusii wilmaviestejä asiasta X Y ja Z. Sit mä en saanu mun esimieheltä silloisessa koulussa mitään tukea päinvastoin ni tota kävin ihan työterveydessä ja olin muutaman päivän sairaslomalla ihan sen takii et mä lakkasin nukkumasta ja muuta.”

Opettaja 2 tuo esiin muutoksen vanhempien tapaamisissa:

”Mut välil joutuu ottaa toisen varmuuden vuoks kouluun myös mukaan ku on sillee et ei en halua kohdata et sit tulee terkkari tai rehtori mukaan et näit löytyy kyl enemmän kun ennen. Et tota kymmenen vuotta sit ei tullu mieleenkään ettet sä vois kohdata jonkun vanhempii tällee kasvotusten et joutuu kyl välil aina mieltii joissain tapauksissa.”

4.3.4 Vanhempien tyytyväisyys vanhempainiltojen ja -varttien määrään

Suurin osa vanhemmista kaipaisi lisää vanhempainvartteja. Vain yksi vanhempi toivoisi vanhempainiltoja enemmän. Vanhempi 3 kuvaa nykypäivän vanhempainiltoja seuraavasti:

”No vanhempainillat on ehkä aika paljon kouluis menny siihen et on joku teema et se koskee vaikka some-elämää tai pelejä tai liikuntaa ja voi olla et siel on ulkopuolinen luennoitsija joka pitää alustuksen ja ne on toki tärkeitä juttuja tai sit on sellasii liikunnallisii et mennään ja kierretään rastei et mä en oo ehkä hirvee fani niinku sellasiin.”

Kaksi vanhemmista ei koe tarvitsevansa lisää vanhempainiltoja tai -vartteja, sillä heidän mielestään vanhemmat voivat olla itse aktiivisia halutessaan tavata opettajaa enemmän.

4.3.5 Opettajien ja vanhempien muita pohdintoja yhteydenpidosta

Opettajat kertovat yhteydenpidon yleisesti ottaen muuttuneen vuosien aikana. Yhteydenpidon todetaan lisääntyneen, mikä nähdään sekä positiivisena että negatiivisena

asiana. Yhteydenpidon lisääntymisen myötä vanhemmat ja opettajat oppivat tuntemaan toisensa paremmin – toisaalta opettajien työmäärä on kasvanut vanhempien ottaessa yhteyttä matalammalla kynnyksellä. Lisäksi Wilma mainitaan osana viestinnällistä muutosta, joka osaltaan lisää opettajien työtä ja vastuuta. Opettaja 1 tuo esiin seuraavia asioita yhteydenpidosta:

”niinku sinä aikana mitä mäki oon nyt opettanu ni niinku muuttunu aika paljon et ei sillon joskus sillon pidettiin joku yks vanhempainilta ja sinne tuli sit ketkä tuli mut et nyt tavallaan oletetaan et kaikki vanhemmat tulee paikalle varsinki niihin kehityskeskusteluihin ja tavallaan sitä niinku viestintää puolin ja toisin on hirveen paljon enemmän et kyl se on tavallaan niinku lisänny sitä opettajan työmäärää mut jotenki mä koen et se on myöskin tavallaan helpottaa sen työn tekemistä ku tuntee ne vanhemmat ja varsinki jos niihin on vielä hyvä keskusteluyhteys ni se on mun mielest ihan hyvä juttu”

Opettaja 3 pohtii sosiaalisen median käyttöä seuraavasti:

”No oon sitä mieltä et toki joku tekee sen oman rajansa että mihin asti päästää ja näin mut tavallaan niinku kyl mä oppilailleki juttelen aika paljon kaikkia omia juttuja tai ne seuraa mun instaa tai vanhemmat saattaa seurata mun instaa ja mä koen sen et paljon parempi mitä paremmin sä tunnet että muutakin kun sitä että olen opettaja ja puhun vaan nämä asiat jotka kuuluu tähän ammattiin.”

Vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä yhteydenpitoon opettajan kanssa. Yhden vanhemman mielestä opettajien harteille kaadetaan jopa liikaa vastuuta – kodin merkitys kasvatuksessa on suurin. On kuitenkin huomioitava, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä ja kasvatustyylyjä. Vanhempi 6 pohtii opettajan auktoriteetista seuraavalla tavalla:

”Tämmönen individualistinen kulttuuri ja se et miten ihmiset on niinku niin yksilökeskeisiä ni se on vähä niinku syöny sitä koulun opettajien auktoriteettia niinku huonolla tavalla et sit tulee semmost niinku vaaditaan palvelua, yksilöllistä räätälöityä palvelua lapsille ja hävitetään semmonen kokonaiskuva siitä et se on niinku luokan opettamista, jossa sitte opettaja on se auktoriteetti ja lapset oppilaita ja se olis syytä oppii, sit käy hankalaks elämä töissäkin myöhemmin jos se niinku murtuu ja vanhemmat kyl tekee siinä ison karhunpalveluksen jos sitä kyseenalaistaa pienilläkin teoilla se on ehkä vähä sellanen ilmiö. Sen tiedostaa eri tavalla ku on tollanen alan ihminen kotona, et toi on se viimeinen virhe että kyseenalaistaa missään asiassa ääneen. Semmonen kritisointi mut moni ei tajuu sitä, sehän on niinku maton vetäsis jalkojen alta.”

5 POHDINTA

Mielenkiintomme tutkia opettajan ja vanhemman välistä yhteydenpitoa heräsi aiheen ajankohtaisuuden ja mediassa ilmenneen keskustelun myötä. Yhteiskunnan muutoksien vaikutukset heijastuvat koulumaailmaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Lisäksi muutokset opettajan asemassa vaikuttavat osaltaan opettajan ja vanhemman väliseen vuorovaikutussuhteeseen sekä yhteydenpitoon. Korhonen (2017) toteaa kodin ja koulun yhteistyössä näkyvien muutosten johtuvan esimerkiksi teknologian kehityksestä, yhteiskunnan monikulttuuristumisesta, erilaisten perhemuotojen lisääntymisestä sekä lasten kouluviihtyvyyteen liittyvistä haasteista. Epsteinin (2009) mukaan toimivalla kodin ja koulun yhteistyöllä on mahdollista vastata näihin muutosten myötä syntyviin haasteisiin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpidon ja millainen merkitys yhteydenpidolle annetaan. Lisäksi kartoitimme yhteydenpitoa edesauttavia ja rajoittavia tekijöitä. Halusimme kerätä tietoa tekijöistä, joilla on vaikutusta yhteydenpidon toimivuuteen. Pidimme tutkimuksen kannalta merkityksellisenä selvittää, miten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpidon sekä millaisia yhteydenpidon muotoja he ovat käyttäneet kuluneen lukuvuoden aikana. Valitsimme tutkimukseen neljä opettajaa ja jokaisen opettajan luokalta yhden tai kaksi vanhempaa, sillä halusimme molempien yhteydenpitoa toteuttavien osapuolien käsityksen. Olennaisena pidimme myös sitä, että saimme tietyn luokan sisällä toteutetusta yhteydenpidosta useamman näkemyksen.

Tutkimustulosten mukaan opettajilla ja vanhemmilla on yhteneväinen näkemys yhteydenpidon tavoitteesta. Tärkeimpänä päämääränä pidetään lapsen edun mukaista toimintaa, jossa korostuu lapsen kasvu ja kehitys sekä oppiminen. Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista ja kehityksestä on vanhemmilla, mutta varhaiskasvatuksella ja koululla on merkittävä rooli suotuisan kehityksen turvaamisessa sekä lapsen kasvussa ilmeneviin puutteisiin reagoimisessa. Lapsen etua tavoitellessa päämääränä on varmistaa lapsen kokonaisvaltainen kehitys sekä lapsen oikeuksien toteutuminen. (Iivonen, 2016.) Pidämme erityisen tärkeänä tutkimustuloksena sitä, että opettajilla ja vanhemmilla on selkeä yhteinen käsitys yhteydenpidon toteuttamisen tarkoituksesta, sillä yhteinen lähtökohta luo motivaatiota kodin ja koulun välisen yhteistyön toteuttamiseen.

Yhteydenpitoa määriteltäessä sekä opettajat että vanhemmat korostavat Wilman merkittävää asemaa yhteydenpidon toteuttamisessa. Vanhemmat kokevat Wilman jopa kaikista olennaisimpana osana yhteydenpitoa. Huolimatta siitä, että Wilma koetaan toimivaksi ja tärkeäksi viestintävälineeksi, tuloksista ilmenee Wilman myötä vähentyneet henkilökohtaiset tapaamiset, mikä nähdään negatiivisena asiana opettajan ja vanhemman välisessä yhteydenpidossa. Manner (2018) painottaa kasvotusten tapahtuvan opettajan ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen ja keskinäisen luottamuksen rakentamista Wilman sijaan. Lisäksi tulisi varmistaa, että Wilman kautta tapahtuvassa viestinnässä molemmat osapuolet tietävät keskustelewansa samoista asioista väärinymmärryksien välttämiseksi. Myös tutkimuksemme mukaan vanhemmat kokevat väärinymmärryksien rajoittavan yhteydenpitoa. Wilman toimivista puolista huolimatta pohdimme kasvokkain tapaamisten vähenemistä ja aidon vuorovaikutussuhteen heikkenemistä – muuttuuko opettajan ja vanhemman välinen yhteydenpito tulevaisuudessa entistä enemmän verkossa tapahtuvaksi viestinnäksi? Tämä johtaisi väistämättä siihen, että kodin ja koulun välinen yhteistyö ei pohjautuisi enää opettajan ja vanhemman väliseen aitoon kohtaamiseen, millä on moninaisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen.

Wilman korostumisesta huolimatta tulokset osoittavat, että yhteydenpidon eri muotoja käytetään kuitenkin paljon, mikä kertoo yhteydenpidon monipuolisesta toteuttamisesta. Tämä lisää mahdollisuuksia yhteydenpidon toteuttamiseen erilaisissa tarpeissa. Latvalan mukaan yhteydenpidon muodon toteuttamiseen kuluva aika on yhteydessä sen käytön määrään. Mitä enemmän aikaa yhteydenpidon muoto vie, sitä vähemmän sitä käytetään opettajan ja vanhemman välisessä yhteydenpidossa. (Latvala, 2012.) Sama ilmiö näkyy tutkimuksessamme, jossa vähiten käytettyinä muotoina ovat erillisen tapaamisen järjestäminen sekä tulkin käyttö yhteydenpidon tukena. Ylimääräisten tapaamisten sopiminen sekä tulkin järjestäminen paikalle vievät opettajalta enemmän aikaa.

Toimivan yhteydenpidon edellytyksenä opettajat korostavat asenteen merkitystä. Heidän mukaansa kasvatuskumppanuus ja yhteinen linja helpottavat vuorovaikutussuhteen muodostumista sekä yhteydenpitoa. Myös Kola-Torvisen ja Siimeksen mukaan vanhempien positiivisella asenteella on yhteys lapsen oppimiseen. Lisäksi koulun ilmapiirin tulisi olla avoin ja vanhempia kutsuva, jotta vanhempien olisi helpompaa olla osallisena koulun toiminnassa. (Kola-Torvinen & Siimes, 2019.) Vanhemmat puolestaan nostavat henkilökemioiden ja avoimuuden lisäksi tässäkin esiin Wilman merkityksen osana toimivaa yhteydenpitoa. Mielestämme haastateltavien opettajien vastauksissa

korostuu enemmän pedagoginen ajattelu. Vanhemmat puolestaan saattavat ajatella yhteydenpitoa enemmän käytännön kannalta, sillä useissa vastauksissa tuodaan esiin Wilman käytön nopeus ja sujuvuus yhteydenpitoa edesauttavana tekijöinä. Kola-Torvinen & Siimes (2019) korostavat yhteydenpidon olevan muutakin kuin Wilman välityksellä käytävää viestintää.

Yhteiskunnan muutokset heijastuvat opettajan ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon. Opettajien mukaan yhteydenpitoa rajoittaviksi tekijöiksi muodostuvat ajanpuute sekä kielitaitoon liittyvät haasteet. Ajanpuutteen yhtenä syynä saatetaan pitää sitä, että yhteydenpidon toteuttamiselle ei ole varattu erillistä aikaa opettajan työpäivästä. Vanhemmat puolestaan mainitsevat viestintää rajoittavana tekijänä sen, että opettajat vastaavat yhteydenottoihin viiveellä tai jättävät kokonaan vastaamatta. Opettajien kokema ajan puute sekä vanhempien esiin tuoma opettajien hidas reagointi yhteydenottoihin ovat selvästi yhteydessä toisiinsa.

Monikulttuuristumisen myötä opettajat kohtaavat yhä enemmän kielitaidottomia vanhempia, joiden kanssa kommunikointi voi muodostua haastavaksi etenkin käytännön asioista tiedotettaessa. Erillisiin opettajan ja vanhempien välisiin tapaamisiin on kuitenkin mahdollisuus pyytää tulkki mukaan. Tämä vaatii opettajalta ylimääräistä suunnittelua, mutta tulkin käyttöä pidetään lähtökohtaisesti opettajan työtä helpottavana sekä lapsen etua edesauttavana tekijänä. (Säävälä, 2012.) Vanhemmat, joilla ei ole yhteistä kieltä opettajan kanssa, saattavat kokea olonsa ja kulttuurinsa vieraaksi Suomen koulumaailmassa. Bouakazin (2007) tutkimuksen mukaan opettajat kokevat kielivaikkeuksien olevan yksi suurimmista syistä vanhempien osallistumattomuudelle opettajan ja vanhempien välisessä yhteistyössä. Mielestämme on huolestuttavaa, jos opettajille ei voida lähitulevaisuudessa tarjota lisää resursseja yhteydenpidon toteuttamiselle monikulttuuristuvassa yhteiskunnassamme.

Pidämme mielenkiintoisena tutkimukseen osallistuneen opettajan esille tuomaa näkemystä siitä, että yhteistyö on mahdollisesti toimivampaa ja avoimempaa, jos opettajalla itselläänkin on lapsia. Tällöin vanhemman ja opettajan välille voi muodostua helpommin yhteisymmärrys asioista. Mielestämme tällä voi olla vaikutusta vanhempien suhtautumisessa opettajaan, jolla ei ole omia lapsia. Vanhemmat voivat ajatella, että opettaja ei osaa samaistua esimerkiksi heidän perheensä tilanteeseen, jolla on vaikutusta lapsen koulunkäyntiin. Tulisi kuitenkin ottaa huomioon kaikkien opettajien koulutustausta sekä olla arvottamatta opettajia sen mukaan, onko lapsia vai ei.

Tutkimuksesta nousi esiin myös opettajan oman sosiaalisen median käyttö ja sen mahdollinen vaikutus opettajan ja vanhemman väliseen yhteydenpitoon. Eräs opettaja kertoo pitävänsä sosiaalisen median tilinsä julkisina, jolloin myös oppilaat ja vanhemmat voivat nähdä hänen julkaisujaan. Opettajan mielestä tämä lisää keskinäistä tuttavallisuutta ja avoimuutta. Toisaalta jotkut opettajat haluavat pitää yksityiselämänsä täysin erillään työelämästä. Uskommekin, että opettajan käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa jakaa mielipiteitä opettajien keskuudessa.

Tutkimuksen päätuloksina tutkimuskysymyksiin viitaten opettajat ja vanhemmat määrittelevät yhteydenpitoon kuuluvan ensisijaisesti Wilman, vanhempainvartit ja vanhempainillat sekä puhelut. Yhteydenpidon päämääränä on lapsen hyvinvointi sekä kasvun ja kehityksen tukeminen. Toimivan yhteydenpidon tunnusmerkkeinä pidetään opettajan ja vanhemman välistä vastavuoroista vuorovaikutussuhdetta, luottamusta, avoimuutta sekä oikeanlaista asennetta. Lisäksi tuloksista ilmenee Wilma-verkkosovelluksen merkitys sujuvassa yhteydenpidossa. Yhteydenpitoa rajoittavina tekijöinä koetaan ajan puute, yhteisen kielen puuttuminen sekä tavoitettavuuteen liittyvät ongelmat.

Uskottavuus on merkittävä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin osa-alue, jolla tarkoitetaan tutkimuksen ja tutkimustulosten uskottavuutta ja sen osoittamista. Olennaista on tutkijan tulkintojen vastaavuus suhteessa tutkittavien käsityksiin. (Kylmä & Juvakka, 2007.) Tutkimuksessamme uskottavuutta lisää kattava otoskoko sekä tutkimustulosten selkeä raportointi. Lisäksi tutkijoiden suhde tutkittaviin oli neutraali. Tutkimuksemme opettajien ja vanhempien käsityksistä keskinäisestä yhteydenpidosta on mahdollista toistaa, sillä tutkimuksen kulku ja toteutus on kuvattu ja raportoitu tarkasti. Huomionarvoista on kuitenkin tulosten vaihtelevuus vastaajista riippuen, joten tutkimustulokset eivät ole suoraan siirrettävissä toiseen tutkimuskontekstiin.

Kokonaisuudessaan tutkimustulokset opettajan ja vanhempien välisestä yhteydenpidosta osoittautuvat yllättävän positiivisiksi mediassa vallitsevasta negatiivisesta keskustelusta huolimatta. Tämä saattaa johtua siitä, että esimerkiksi vanhemmat tavoitettiin tutkimukseen opettajien lähettämien Wilma-viestien välityksellä, jolloin tutkimukseen on saattanut valikoitua aktiivisia vanhempia. Lisäksi mediassa saatetaan korostaa enemmän negatiivissävytteisiä uutisia yksittäisistä tapauksista, mikä saattaa osaltaan välittää väärän kuvan todellisesta tilanteesta. Mielenkiintoa herättää se, olisivatko tutkimustulokset olleet erilaisia, jos tutkimukseen olisi osallistunut useampi mies. Tutkimukseen

osallistuneiden vanhempien joukossa ei ollut yhtäkään isää, mikä on linjassa Metson (2004) väitöskirjatutkimuksen tuloksiin isien vähäisemmästä osallisuudesta äiteihin verrattuna. Emme selvittäneet perustiedoissa sitä, kuinka kauan opettaja on opettanut omaa luokkaansa. Tällä saattaa osaltaan olla vaikutusta tutkimustuloksiin esimerkiksi yhteydenpidon toimivuuden kannalta. Toisaalta tuloksemme ovat samansuuntaisia kuin viittaamissamme aiemmissa tutkimuksissa.

Jatkotutkimusmahdollisuudet opettajan ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon liittyen ovat laajat. Olisi mielenkiintoista tutkia yhteydenpidon muutosta tulevaisuudessa – muuttuuko opettajan ja vanhempien yhteydenpito yhä enemmän sähköiseksi vai onnistutaanko säilyttämään henkilökohtaiset tapaamiset osana yhteydenpitoa. Tutkimusta voisi kohdentaa tarkemmin yksittäisiin yhteydenpidon muotoihin selvittämällä esimerkiksi arviointikeskustelujen tai vanhempainiltojen merkitystä. Koemme, että olisi tärkeää vertailla, onko opettajan ja vanhempien välisten tapaamisten määrällä ja toteutustavalla yhteys luokan ilmapiiriin sekä lapsen koulunkäyntiin. Huomionarvoista tutkimuksessa olisi myös koulun koon vaikutus yhteydenpidon toteuttamiseen tapaamisten osalta. Nähtäväksi jää, mihin suuntaan opettajan ja vanhemman välinen kasvatuskumppanuus kehittyy resurssien puitteissa yhteiskunnan jatkuvassa muutoksessa.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. 2001. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä. PS-kustannus.

Adams, K. S. & Christenson, S. L. 2000. Trust and the Family-School Relationship Examination of Parent-Teacher Differences in Elementary and Secondary Grades. *Journal of School Psychology*. 38 (5), 477–497.

Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Karila, K., Nummenmaa A. & Rasku-Puttonen, H. 2006. *Kasvatusvuorovaikutus*. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.

Beveridge, S. 2004. Pupil participation and the home-school relationship. *European Journal of Special Needs Education*. 19 (1), 3-16.

Bouakaz, L. 2007. Parental involvement in school. What hinders and what promotes parental involvement in an urban school. Malmö studies in educational sciences. No. 30. Doctoral dissertation in education. Malmö. Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Bronfenbrenner, U. 2002. Ekologisten järjestelmien teoria. Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Suomentanut Anne Toppi. Suomi. UNIPress.

Cantell, H. 2011. *Vaikeat vanhemmat, kurjat kollegat. Ratkaiseva vuorovaikutus aikuisten kesken*. Opetus 2000. Jyväskylä. PS-kustannus.

Cowan, R., Swearer Napolitano, S. & Sheridan, S. 2004. Home-school collaboration. *Educational Psychology Papers and Publications*. 2 (18), 201-208.

Creswell, J-W. 2014. *Research design. Qualitative, quantitative & mixed methods approaches*. California. Sage publications.

Dewey, J. 1916/1980. Democracy and Education. Teoksessa J. Boydston, The Middle Works (9), 1899-1924. Carbondale. Southern Illinois University Press.

Epstein, L. J. 2009. *School, Family, and Community partnerships*. California. Corwin Press.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä. Osuuskunta vastapaino.

Flick, U., Kardorff, E. & Steinke, I. 2004. *A Companion to qualitative research*. London. Sage Publications.

Guo, Y. 2006. "Why Didn't They Show Up?" Rethinking ESL Parent Involvement in K-12 Education. *TESL Canada Journal*. 24 (1), 80-95.

Green, C., Hoover-Dempsey, K., Sandler, H. & Walker, J. 2007. Parents' motivations for involvement in children's education: An empirical test of a theoretical model of parental involvement. *Journal of Education Psychology*. 99 (3), 532-544.

Greenwood, G. & Hickman, C. 1991. Research and practice in parent involvement. Implications for teacher education. *The elementary school journal*. 91 (3), 279-288.

Helin, S. 2015. Wilma pilaa kodin ja koulun loputkin välit. Yle Uutiset. Päivitetty 4.2.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-7780204>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsto, L. 2001. Mitä kotona tapahtuu? Tutkimus opettajien oppilaidensa kotikasvatusta koskevista representaatioista kodin ja koulun yhteistyön kontekstissa. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 4/2001. Helsinki. Helsingin yliopisto.

Hoover-Dempsey, K. & Sandler, H. 1997. Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research* 67.

Hornby, G. 2011. *Parental Involvement in Childhood Education. Building Effective School-Family Partnerships*. New Zealand. University of Canterbury.

Hornby, G. & Lafaale, R. 2011. Barriers to parental involvement in education: an explanatory model. *Educational Review* 63.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere. Vastapaino.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2010. *Haastattelun analyysi*. Tampere. Vastapaino.

Härkönen, U. 2007. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä*, kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Joensuun yliopisto. Joensuu. Joensuun yliopistopaino.

Iivonen, E. 2016. Mikä on lapsen etu? *Lapsemme-lehti - Mannerheimin lastensuojeluliitto*. https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/?fbclid=IwAR2rwKZCktAsy55IVMvyn12_K0SyLJAMuGtShAU-KBOUzB9qzgoT83RJQqo

Kola-Torvinen, P. & Siimes, U. 2019. Viisas vuorovaikutus vahvistaa kodin ja koulun yhteistyötä. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/blogi/viisas-vuorovaikutus-vahvistaa-kodin-ja-koulun-yhteistyota>

Korhonen, T. 2017. Kodin ja koulun digitaalinen kumppanuus. *Kasvatustieteellisiä tutkimuksia* 10. Helsingin yliopisto.

Kuula, A. 2011. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere. Vastapaino.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. *Laadullinen tutkimus*. Helsinki. Edita Prima Oy.

- Laine, K. 2005. *Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa*. Keuruu. Otava.
- Latvala, J-M. 2012. Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen. NMI-bulletin. Niilo Mäki -säätiö. 22 (1), 29-41.
- Latvala, M. 2016. Vanhempien ja opettajien käsityksiä kodin ja koulun yhteistyöstä. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Oulu. Oulun yliopisto.
- Launonen, P. & Pulkkinen, L. 2004. *Koulu kasvuyhteisönä*. Jyväskylä. PS- kustannus.
- Lämsä, A-L. 2013. *Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa*. Jyväskylä. PS- kustannus.
- Manner, M. 2018. Itkua, ärräpäitä vai kasvatuskumppanuutta? Tutkijat löytävät Wilmasta muutakin kuin nettiraivoa. *Opettaja-lehti*.
<https://www.opettaja.fi/tyossa/itkua-arrapaita-vai-kasvatuskumppanuutta-tutkijat-loytavat-wilmasta-muutakin-kuin-nettiraivoa/?fbclid=IwAR04U8FrkzGMMmVaprTSG0zSZ2EZbKxRUMOI5ZPpIac0yAQEE5jngCAUt5E>
- Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatus. Kohtaamisia ja rajankäyntejä. Kasvatusalan tutkimuksia 19. Turku.
- Metsämuuronen, J. 2006. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. *Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja*. Jyväskylä. PS- kustannus.
- Niemi, H. & Multisilta, J. 2014. *Rajaton luokkahuone*. Jyväskylä. PS- kustannus.
- Niemi, T., Nietosvuori, L. & Virikko, H. 2006. *Hyvinvointialan viestintä*. Helsinki. Edita prima.

Opetushallitus. 2007. Laatu kodin ja koulun yhteistyöhön. Suomen Vanhempainliitto. Helsinki.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). Helsinki. Opetushallitus.

Opetusministeriö. 2012. Perusopetuksen laatukriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2012:29. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75311/okm29.pdf>

Packard, N. & Race, P. 2003. *Käytännön vinkkejä opetustyöhön*. Suom. Oittila, L. Järvenpää. Yrityssanoma Oy.

Poutala, M. 2010. *Opettajan valta ja vastuu*. Jyväskylä. PS- kustannus.

Rättilä, T. 2007. Sosiaalisen median mahdollisuudet kodin, koulun ja kunnan viestinnässä. Julkaisu/Sarja B 47/2007.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65570/978-951-44-7212-1.pdf?sequence=1>

Salmela-Aro, K. 2018. *Motivaatio ja oppiminen*. Jyväskylä. PS- kustannus.

Salminen, P. 2005. *Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria*. Jyväskylä. PS-kustannus.

Siniharju, M. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla. Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983–1984 ja 1998–1999. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 242. Helsingin yliopisto.

Säävälä, M. 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset. Oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Helsinki. Väestöntutkimuslaitos.

Tammi, T. 2012. Vanhempainyhdistys koululaisten terveellisen opiskeluympäristön puolustajana. *Kasvatus ja Aika* 6 (1), 62-70.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtanen, J. 2000. Kehityskeskustelun etiikkaa. Teoksessa Vuorinen, J. 2000. *Arviointi ja kehityskeskustelu*. Koko kuva oppijasta. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vasalampi, R. 2008. Kasvatuskumppanuus. Teoksessa T. Koiranen, M.L. Husso, & E. Korpinen, 2008. Kodin ja koulun yhteistyön monet kasvot. *Tutkiva opettaja* 2/2008.

Widding, G. 2013. Practices in home–school cooperation. *Teaching Education*. 24 (2), 209–221.

LIITTEET

Perustiedot:

- ikä
- sukupuoli
- lapsen luokka-aste
- opettajan työkokemus vuosina

Avoimet kysymykset:

1. Mitä koet yleisesti kuuluvan opettajan ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon?
2. Mikä on mielestäsi opettajan ja vanhemman välisen yhteydenpidon tavoite?
3. Millaisia yhteydenpidon muotoja olet itse käyttänyt kuluneen kouluvuoden aikana?
4. Mitkä käyttämäsi yhteydenpidon muodot koet toimiviksi?
5. Onko yhteydenpidossa ollut puutteita kuluneen vuoden aikana? Jos on, mitä?
6. Minkä yhteydenpidon muodon koet tärkeimpänä?
7. Mitkä tekijät edesauttavat/rajoittavat keskinäistä yhteydenpitoa?

Opettajille erikseen:

1. Kuinka paljon sinulla menee aikaa yhteydenpidon toteuttamiseen?
2. Miten suunnittelet lukuvuoden aikana toteutuvaa yhteydenpitoa?
3. Onko yhteydenpidosta vanhempien kanssa koitunut ongelmia? Jos on, niin millaisia?

Vanhemmille erikseen:

1. Kuinka paljon sinulla menee aikaa yhteydenpitoon opettajan kanssa?
2. Kaipaisitko lisää vanhempainiltoja tai vanhempainvartteja?
3. Koetko, että opettajaa on helppo lähestyä?

Muuta sanottavaa?

